

Civilni angažman mladih na području grada Pazina

Jurada, Klementina

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:864188>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Klementina Jurada

CIVILNI ANGAŽMAN MLADIH NA PODRUČJU GRADA PAZINA: INTERESI,
AKTIVNOSTI I POTREBE

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Klementina Jurada

CIVILNI ANGAŽMAN MLADIH NA PODRUČJU GRADA PAZINA: INTERESI,
AKTIVNOSTI I POTREBE

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

Prof.dr.sc. Bojana Čulum Ilić

Rijeka, 2024.

UNIVERSITY OF RIJEKA
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES DEPARTMENT
OF EDUCATION

Klemetina Jurada

CIVIL ENGAGEMENT OF YOUTH IN THE AREA OF THE CITY OF PAZIN:
INTERESTS, ACTIVITIES AND NEEDS

MASTER THESIS

Mentor:

Prof.dr.sc. Bojana Čulum Ilić

Rijeka, 2024.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOG RADA

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala rad pod naslovom: *Civilni angažman mladih na području Grada Pazina: interesi, aktivnosti i potrebe* te da sam njegov autor/ica.

Svi dijelovi rada, nalazi i ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežnim izvorima, literaturi i drugom) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedene u popisu literature.

Ime i prezime studentice: Klementina Jurada

Datum:

Vlastoručni potpis: _____

SAŽETAK

Rad "Civilni angažman mladih na području Grada Pazina: interesi, aktivnosti i potrebe" istražuje ulogu civilnog društva u zajednici te specifične interese, aktivnosti i potrebe mladih u gradu Pazinu. Rad analizira definiciju civilnog društva, transformaciju te ulogu civilnog društva na globalnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini. Definira tko su mladi u suvremenom društvu, ističući njihove probleme i potrebe. Nadalje, istražuje politike i programe za mlade te važnost inkluzije mladih u društvene procese, uključujući Zakon o savjetima mladih u nacionalnom kontekstu. Kroz prikaz dosadašnjih istraživanja o civilnom angažmanu mladih, rad razmatra razvoj građanske kompetencije mladih i njihovo aktivno sudjelovanje u održivom razvoju zajednice prema Nacionalnom programu za mlade za razdoblje 2020. do 2024. Svrha istraživanja je produbiti razumijevanje i osvijestiti važnost civilnog angažmana mladih u Pazinu. Temeljno istraživačko pitanje istražuje opseg i doseg angažmana mladih, odnosno perspektive sudionika istraživanja o opsegu i dosegu angažmana mladih na području grada Pazina, oblike i motivaciju mladih za sudjelovanje u lokalnoj zajednici, te njihove potrebe i interese. Kroz kvalitativni pristup istraživanju, fokusirajući se na osobna iskustva, koristi se metoda fokus grupa. Sudionici istraživanja su predstavnici udruga i odgojno-obrazovnih ustanova s područja Grada Pazina koji rade s mladima. Kroz analizu njihovih iskustava i perspektiva, istraživanje pruža uvid u civilni angažman mladih u lokalnoj zajednici te identificira ključne aspekte njihovog sudjelovanja.

Ključne riječi: civilni angažman, civilno društvo, rad s mladima, mladi;

ABSTRACT

The paper "Youth Civic Engagement in the City of Pazin: Interests, Activities, and Needs" explores the role of civil society in the community and the specific interests, activities, and needs of young people in the city of Pazin. It analyzes the definition of civil society, its transformation, and its role at the global, national, and local levels. The study defines who young people are in contemporary society, highlighting their problems and needs. Furthermore, it examines policies and programs for youth and the importance of youth inclusion in social processes, including the Law on Youth Councils in the national context. Through a review of existing research on youth civic engagement, the paper considers the development of young people's civic competence and their active participation in sustainable community development according to the National Youth Program for the period 2020 to 2024. The research aims to deepen understanding and raise awareness of the importance of youth civic engagement in Pazin. The fundamental research question explores the extent and scope of youth engagement, perspectives of research participants on the extent and scope of youth engagement in the city of Pazin, forms and motivations for youth participation in the local community, and their needs and interests. Using a qualitative research approach focusing on personal experiences, the study employs the method of focus groups. Research participants include representatives from associations and educational institutions in the city of Pazin that work with young people. Through the analysis of their experiences and perspectives, the study provides insights into youth civic engagement in the local community and identifies key aspects of their participation.

Keywords: civic engagement, civil society, youth work, youth;

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. CIVILNO DRUŠTVO	3
2.1. Pojmovno određenje civilnog društva.....	4
2.2. Transformacija definicija civilnog društva	6
2.3. Organizirano i organsko civilno društvo	8
2.3.1. Organizirano civilno društvo.....	8
2.3.2. Organsko civilno društvo	9
2.4. Civilno društvo: globalno, nacionalno i lokalno	10
2.5. Uloga civilnog društva u zajednici.....	12
2.5.1. Zagovaranje interesa građana	12
2.5.2. Pružanje usluga zajednici	12
2.5.3. Razvoj lokalnih kapaciteta	13
2.5.4. Promicanje društvene kohezije.....	14
2.5.5. Inovacije i eksperimentiranje	15
3. DEFINIRANJE CIVILNOG ANGAŽMANA	17
4. MLADI: TKO SU ONI?	21
4.1. Definiranje mladih u suvremenom društvu.....	21
4.2. Mladi i EU.....	22
4.3. Problemi i potrebe mladih.....	24
5. RAD S MLADIMA	31
5.1. Politike i programi za mlade u nacionalnom okruženju	31
5.2. Važnost inkluzije mladih u društvene procese	36
5.3. Zakon o savjetima mladih RH – od ideje do realizacije	38
6. CIVILNI ANGAŽMAN MLADIH - PERSPEKTIVA LITERATURE I.....	43
JAVNIH POLITIKA	43
6.1. Razvoj građanske kompetencije mladih	43
6.2. Aktivno sudjelovanje mladih i održivi razvoj zajednice prema Nacionalnom programu za mlade za razdoblje 2020. do 2024.....	45
7. CIVILNI ANGAŽMAN MLADIH U PAZINU	49
7.1. Suradnja grada Pazina sa mladima.....	49
7.2. Aktivnosti i inicijative mladih u Pazinu	50
7.3. Lokalni program za mlade Grada Pazina 2023. – 2027.....	52

7.3.1. Razvoj programa kroz analizu potreba mladih.....	53
7.3.2. Ciljevi, mjere i aktivnosti programa.....	57
8. METODOLOŠKI OKVIR	59
8.1. Ciljevi istraživanja	59
8.2. Istraživačka pitanja	59
8.3. Uzorak istraživanja	60
8.4. Vrsta istraživačkog nacrt.....	60
8.5. Sudionici	60
8.6. Postupak prikupljanja podataka	61
8.7. Etičke implikacije istraživanja	62
9. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA	63
9.1. Pazinski mladi	63
9.3. Suradnja mladih na Pazinštini.....	65
9.4. Motivacija mladih Pazinjana.....	67
9.5. Izazovi u Pazinu	68
9.6. Budućnost – vizija.....	70
10. ZAKLJUČAK	72
11. POPIS TABLICA I SLIKA	74
11.1. Popis tablica	74
11.2. Popis slika	74
12. LITERATURA	75
13. PRILOZI	81
13.1. Prilog 1. Protokol za fokus grupu	81

1. UVOD

Civilno društvo ima ključnu ulogu u poticanju razvoja zajednice i društvene kohezije putem angažmana građana u različitim inicijativama i aktivnostima. U tom kontekstu, razumijevanje interesa, aktivnosti i potreba mladih od presudne je važnosti za oblikovanje učinkovitih politika i programa mladih. Ovaj rad istražuje civilni angažman mladih u gradu Pazinu, osvjetljavajući njihovu uključenost u civilno društvo i njihove perspektive na lokalne društvene probleme.

Civilno društvo, definirano kao sfera društvenog života izvan tržišta i države, obuhvaća raznolik spektar organizacija i udruga koje djeluju za dobrobit društva. Tijekom vremena, pojam civilnog društva prošao je kroz transformaciju prilagođavajući se promjenjivim društvenim, političkim i ekonomskim okolnostima. Ovaj rad istražuje tu transformaciju i analizira ulogu civilnog društva na globalnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini, s posebnim naglaskom na grad Pazin.

Razumijevanje tko su mladi u suvremenom društvu ključno je za adresiranje njihovih specifičnih potreba i problema. Definirajući demografski profil mladih i ističući njihove izazove i aspiracije, donositelji politika i vođe zajednice mogu prilagoditi intervencije koje će zadovoljiti njihovo blagostanje i razvoj. Nadalje, istražujući politike i programe namijenjene mladima, uključujući Zakon o savjetima mladih, pruža uvid u mehanizme uključivanja mladih u društvene procese.

Rad također pregledava postojeća istraživanja o civilnom angažmanu mladih kako bi iz njih izvukao uvide u razvoj građanskih kompetencija mladih i njihovo aktivno sudjelovanje u inicijativama razvoja zajednice. Analizom Nacionalnog programa za mlade za razdoblje od 2020. do 2024. godine, rad procjenjuje napredak u promicanju uključivanja mladih u napore održivog razvoja.

Osnovni cilj ovog istraživanja je produbiti razumijevanje i podići svijest o važnosti civilnog angažmana mladih u Pazinu. Kroz kvalitativni pristup, fokusiran na osobna iskustva, istraživanje nastoji istražiti opseg i doseg angažmana mladih, odnosno perspektive sudionika istraživanja o opsegu i dosegu angažmana mladih na području grada Pazina, oblike i motivaciju mladih za sudjelovanje u lokalnoj zajednici, te njihove potrebe i interese. Koristeći metodu fokus grupa, istraživanje uključuje predstavnike udruga i obrazovnih ustanova u Pazinu koji izravno rade s mladima.

Analizom njihovih iskustava i perspektiva, istraživanje ima za cilj pružiti vrijedne uvide u civilni angažman mladih u lokalnoj zajednici i identificirati ključne aspekte njihovog sudjelovanja. Konačno, ovo istraživanje nastoji informirati politiku i praksu te doprinijeti razvoju inkluzivnih i mladima prilagođenijih politika i programa u Pazinu.

2. CIVILNO DRUŠTVO

Civilno društvo je izuzetno važna i dinamična komponenta suvremenog društva, koja obuhvaća širok spektar organizacija, inicijativa i aktivnosti koje djeluju izvan tradicionalnih sfera države i tržišta. Osnovni cilj civilnog društva je promicanje društvenih, političkih i ekonomskih interesa građana, te doprinos izgradnji inkluzivnog i participativnog društva.

Pojmovno određenje civilnog društva predstavlja početnu točku našeg istraživanja.

Civilno društvo (također poznato kao *societas civilis*, *communicatio*, *communio*, *communitas civilis*, *coetus*) predstavlja latinski prijevod Aristotelovog termina "politička zajednica" (*koinonia politiké*), kako je definirao u "Politici". Prema Aristotelovom shvaćanju, civilno društvo označava zajednicu slobodnih, jednakih i moralnih građana koji su povezani voljom da, kroz političku autonomiju, promoviraju zajednički interes radi obrane vlastite slobode od anarhije i despotizma (Mladenović i Urošević, 2021).

Civilno društvo je prostor između obitelji, države i tržišta gdje se građani udružuju radi promicanja zajedničkih interesa. Ono je mjesto ostvarivanja zajedništva i značajan dionik u procesima osnaživanja različitih skupina, izgradnje lokalnih zajednica, zagovaranja, pružanja socijalnih usluga, promicanja demokracije, ljudskih prava i drugih progresivnih vrijednosti te donošenja i implementiranja politika, kao i poticanja društvenih promjena (Baturina, 2015).

Civilno društvo se razlikuje od civilnog sektora, koji uglavnom čine profesionalne nevladine organizacije. Može se opisati kao društvena sfera u kojoj se oblikuju norme ponašanja putem sukoba među različitim pojedincima, društvenim grupama i klasama. Bitno je naglasiti da ovaj sukob nije nasilan, već podrazumijeva formiranje saveza i antagonizama među akterima s različitim svjetonazorima. Njihov cilj u ovim sukobima jest promjena normi ponašanja u institucijama civilnog društva prema njihovom vlastitom svjetonazoru. Dakle, civilno društvo predstavlja prostor društvenih sukoba, ali isto tako i mjesto gdje se mogu formirati dugotrajni savezi, uključujući klasne i druge društvene saveze, putem usklađivanja pogleda na svijet i suradnje između sukobljenih aktera (Mladenović i Urošević, 2021).

Berger (2014) opisuje civilno društvo kao "*sferu društva koja se sastoji od autonomnih institucija, organizacija i inicijativa koje djeluju izvan državnih i tržišnih struktura, te promiču društvenu solidarnost, participaciju građana i ostvarivanje zajedničkih ciljeva*". Bergerova definicija ističe autonomiju civilnog društva i njegovu ulogu u izgradnji društvene kohezije i

participacije. Civilno društvo se stoga može definirati kao sfera društva koja obuhvaća organizirane, nevladine, dobrovoljne i autonomne organizacije, inicijative i pojedince, koji djeluju izvan državnih struktura, ali i tržišnog sektora, radi ostvarivanja različitih društvenih ciljeva. Ova definicija naglašava važnost neovisnosti civilnog društva od države i tržišta te njegovu ulogu kao posrednika između građana i vlasti.

Promjenjive definicije civilnog društva odražavaju različite interpretacije i perspektive o prirodi i ulozi civilnog sektora. Različiti autori ističu različite aspekte civilnog društva, uključujući i razlike između organiziranog i organskog civilnog društva. Organizirano civilno društvo obuhvaća institucionalizirane organizacije poput nevladinih organizacija, udruga građana, zaklada i sindikata, koje djeluju prema unaprijed određenim ciljevima i strukturama. S druge strane, organsko civilno društvo obuhvaća spontane, neformalne inicijative i aktivnosti građana koje proizlaze iz njihovih potreba i interesa, poput spontanih prosvjeda ili lokalnih volonterskih akcija.

Globalna, nacionalna i lokalna perspektiva civilnog društva pruža nam uvid u raznolikost i složenost njegove uloge i djelovanja diljem svijeta. Na globalnoj razini, civilno društvo igra ključnu ulogu u promicanju ljudskih prava, održivog razvoja i međunarodne solidarnosti. Na nacionalnoj razini, civilno društvo može biti ključni čimbenik u demokratskom procesu, nadzoru vlasti i ostvarivanju društvenih reformi. Lokalno, civilno društvo često djeluje kao pokretačka snaga u rješavanju konkretnih problema i potreba zajednice, osnažujući participaciju građana i jačajući socijalnu koheziju.

Uvid u različite aspekte civilnog društva omogućuje nam dublje razumijevanje njegovih dinamika i utjecaja na suvremeno društvo. Kroz daljnje istraživanje, razmotrit ćemo konkretne primjere djelovanja civilnog društva te analizirati njegov doprinos izgradnji inkluzivnog i demokratskog društva.

2.1. Pojmovno određenje civilnog društva

Civilno društvo široko je definirano kao *"područje izvan obitelji, tržišta i države"* (WEF, 2013). To znači da civilno društvo obuhvaća sve aktivnosti i inicijative koje nisu pod direktnim utjecajem ili nadzorom obitelji, tržišta ili države. Na primjer, Europska unija definira civilno društvo kao *"sve oblike društvenih akcija koje provode pojedinci ili skupine koje nisu povezane"*

niti upravljane od strane države" (WEF, 2013). Ovo široko shvaćanje civilnog društva naglašava njegovu autonomiju i neovisnost od vlasti, te važnost samostalnih inicijativa građana.

Prema Afričkoj razvojnoj banci civilno društvo je *"dobrovoljni izraz interesa i aspiracija građana koji su organizirani i ujedinjeni zajedničkim interesima, ciljevima, vrijednostima ili tradicijama i mobilizirani u kolektivnu akciju"* (AfDB, 2012, str. 10). Ova definicija naglašava dobrovoljni karakter civilnog društva, kao i njegovu ulogu u promicanju zajedničkih ciljeva i mobilizaciji građana za kolektivnu akciju. Civilno društvo stoga predstavlja prostor u kojem građani mogu organizirano djelovati radi ostvarivanja svojih interesa i promjena u društvu.

Civilno društvo obuhvaća širok spektar aktera s različitim svrhama, sastavima, strukturama, stupnjevima organizacije, funkcijama, veličinama, razinama resursa, kulturnim kontekstima, ideologijama, članstvom, geografskim pokrivenostima, strategijama i pristupima (WEF, 2013; AfDB, 2012). To uključuje organizacije kao što su nevladine organizacije, udruge građana, sindikati, vjerske organizacije, društveni poduzetnici, akademske institucije, mediji, i mnoge druge. Ova raznolikost aktera civilnog društva odražava bogatstvo i kompleksnost njegove uloge u suvremenom društvu.

Tipologije aktera civilnog društva uključuju (WEF, 2013; AfDB, 2012):

- NVO¹, OCD² i neprofitne organizacije koje imaju organiziranu strukturu ili aktivnost, te su obično registrirane entitete i skupine,
- Online grupe i aktivnosti, uključujući zajednice na društvenim mrežama koje mogu biti "organizirane", ali ne nužno imaju fizičke, pravne ili financijske strukture,
- Društveni pokreti kolektivne akcije i/ili identiteta, koji mogu biti online ili fizički,
- Vjerski vođe, vjerske zajednice i vjerske organizacije,
- Sindikati i organizacije rada koje predstavljaju radnike,

¹ NVO - Ova kratica označava "Neprofitnu organizaciju" (Non-Governmental Organization). To su organizacije koje nisu dio vlade ili državne administracije, već su neovisne i djeluju u cilju pružanja usluga ili promicanja određenih društvenih, humanitarnih, ili ekoloških ciljeva.

² OCD - Kratica OCD može označavati različite stvari ovisno o kontekstu, no u većini slučajeva u kontekstu civilnog društva, OCD se koristi za "Organizirano civilno društvo" (Organized Civil Society). To obuhvaća sve organizacije i institucije koje su neovisne od države i koje rade na promicanju različitih društvenih, političkih, ili ekonomskih ciljeva kroz organizirane aktivnosti.

- Društveni poduzetnici koji koriste inovativne i/ili tržišno orijentirane pristupe za društvene i okolišne rezultate,
- Osnovne udruge i aktivnosti na lokalnoj razini,
- Kooperative koje posjeduju i demokratski kontroliraju svoje članove,
- Mladi klubovi,
- Neovisni radio, televizija, tisak i elektronički mediji,
- Koalicije na razini susjedstva ili na razini zajednice,
- Akademske i istraživačke institucije,
- Organizacije autohtonih naroda.

Civilno društvo zauzima važno mjesto u dijalogu o razvoju jer pruža prilike za okupljanje zajednica radi kolektivne akcije, mobilizirajući društvo da artikulira zahtjeve i izrazi zabrinutosti na lokalnoj, nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini (AfDB, 2012).

Grupacije civilnog društva također pružaju usluge poput obrazovanja i zdravstvene zaštite.

2.2. Transformacija definicija civilnog društva

Definiranje civilnog društva nije jednostavan zadatak (VanDyck, 2017). Pojam civilnog društva postao je popularan 1980-ih kada je bio povezan s prosvjednim pokretima izvan državnih struktura u autoritarnim režimima u Istočnoj Europi i Latinskoj Americi (Jezard, 2018). VanDyck (2017) tvrdi da su se tijekom vremena značajno promijenili krajolici civilnog društva i da se pojam razvio od asocijacijskih platformi do obuhvaćanja širokog spektra organiziranih i organskih grupa različitih oblika, funkcija i veličina. U različitim razdobljima, organizacije na lokalnoj razini, sindikati radnika, profesionalne udruge i nevladine organizacije bile su najistaknutije u prostoru civilnog društva (VanDyck, 2017). Međutim, danas se civilno društvo *"prepoznaje kao raznolik i sveopći ekosustav pojedinaca, zajednica i organizacija"* (WEF, 2013).

Svjetski ekonomski forum pokrenuo je projekt "Buduća uloga civilnog društva" 2012. godine kako bi istražio brzo mijenjajući prostor u kojem djeluju akteri civilnog društva (WEF, 2013). Izvještaj ističe da se definicije civilnog društva mijenjaju (WEF, 2013). Civilno društvo danas se prepoznaje kao *"društvo koje obuhvaća mnogo više od pukog 'sektora' koji dominira"*

NVO zajednicom: civilno društvo danas uključuje sve širi i živopisniji raspon organiziranih i neorganiziranih grupa, dok novi akteri civilnog društva zamagljuju granice između sektora i eksperimentiraju s novim oblikovima organizacije, kako online tako i offline" (WEF, 2013).

WEF (2013) ističe kako su informacijske i komunikacijske tehnologije otvorile prostore za djelovanje. Primjerice, zabilježen je značajan rast online aktivnosti civilnog društva, što je omogućilo razvoj mreža preko geografskih, socijalnih i fizičkih razgraničenja (WEF, 2013). WEF (2013) navodi primjer dokumentarnog filma "Kony 2012" kao primjer sposobnosti male grupe ljudi da brzo mobilizira značajnu online aktivnost i medijsku pažnju oko teme koja je prethodno bila relativno nepoznata (Jezard, 2018: 6).

Jezard (2018) tvrdi da se priroda civilnog društva, ono što ono jest i što radi, mijenja kao odgovor na tehnološke razvoje i nijansirane promjene unutar društava. Osim mijenjanja definicija civilnog društva, mijenjaju se i uloge i radni okviri civilnog društva (Jezard, 2018; WEF, 2013). Prema WEFu (2013: 5), promjene uloga uključuju djelovanje aktera civilnog društva kao facilitatora, organizatora i inovatora, ali i kao pružatelja usluga i zagovornika. Promjene u kontekstu uključuju: ekonomske i geopolitičke promjene iz Europe i Sjeverne Amerike; tehnologija mijenja tradicionalne modele financiranja i dramatično mijenja društveno uključivanje; i politički pritisci ograničavaju prostor za aktivnosti civilnog društva u mnogim zemljama (Ibid.).

Izvještaj WEFa ističe da lideri organizacija civilnog društva trebaju razumjeti kako će se promjenjivi vanjski konteksti oblikovati njihove mogućnosti za postizanje utjecaja i što će ta evolucija značiti za njihove odnose s poslovnim subjektima, vladama i međunarodnim akterima. Oni tvrde da u turbulentnom i nesigurnom okruženju, akteri više ne mogu raditi izolirano (WEF, 2018: 5). VanDyck (2017) predlaže definiciju civilnog društva kao ekosustava *"organiziranih i organskih društvenih i kulturnih odnosa koji postoje između države, poslovanja i obitelji, a temelje se na domaćem i vanjskom znanju, vrijednostima, tradicijama i načelima kako bi potakli suradnju i postizanje specifičnih ciljeva među građanima i drugim dionicima"* (VanDyck, 2017: 1). Ova definicija obuhvaća širok raspon aktera koji djeluju u civilnom prostoru. S obzirom na promjene kroz koje prolazi civilno društvo, WEF (2013) tvrdi da se više ne bi trebalo gledati na njega kao na treći sektor, već kao na vezivo koje povezuje javnu i privatnu aktivnost na način koji jača opće dobro.

2.3. Organizirano i organsko civilno društvo

Promjene unutar pejzaža civilnog društva od 1980-ih znače da istraživači i praktičari razlikuju između novih/tradicionalnih, neformalnih/formalnih, te organiziranih/organskih oblika aktera civilnog društva (WEF, 2013). VanDyck (2017) se poziva na organizirano ili tradicionalno civilno društvo i nove aktere ili organsko civilno društvo. Ovaj razlikovanje odražava se u raznolikosti oblika i struktura civilnih organizacija koje se kreću od klasičnih institucionaliziranih organizacija poput udruga i nevladinih organizacija, do novih, fleksibilnih oblika aktivizma i udruživanja koji se temelje na spontanim, neformalnim inicijativama građana.

Organizirano civilno društvo obično se odnosi na tradicionalne oblike organizacija, kao što su udruge, sindikati, fondacije i druge institucije koje su formalno organizirane, često registrirane i imaju strukturirane procese donošenja odluka. S druge strane, organsko civilno društvo obuhvaća nove, neformalne oblike aktivizma koji se razvijaju spontano putem društvenih mreža, online platformi, lokalnih inicijativa i građanskih pokreta. Ovi novi oblici često su manje hijerarhijski organizirani i više se oslanjaju na horizontalnu suradnju među pojedincima i grupama. Također, organsko civilno društvo često brže reagira na društvene izazove i može biti fleksibilnije u prilagođavanju promjenama u okolini.

2.3.1. Organizirano civilno društvo

Organizirano civilno društvo je vitalni dio suvremenog društva, koji se proteže od lokalnih organizacija koje djeluju na razini zajednice do visoko profesionaliziranih međunarodnih nevladinih organizacija (NVOa). Ova raznolika skupina entiteta igra ključnu ulogu u oblikovanju društvenih promjena, pružanju usluga, zagovaranju različitih interesa te promicanju demokracije i ljudskih prava. Utjecajni akteri razvoja i političke institucije često se oslanjaju na organizirano civilno društvo kao partnera u provedbi projekata i ostvarivanju ciljeva razvoja.

Primjerice, Svjetska banka, kao jedan od najvažnijih globalnih razvojnih aktera, definira civilno društvo kao širok niz organizacija koje se bave nevladinim i neprofitnim aktivnostima. Ovo uključuje zajednice, sindikate, dobrotvorne organizacije, vjerske grupe te profesionalne udruge (Kreienkamp, 2017). Ova široka definicija odražava raznolikost i složenost organiziranog civilnog društva diljem svijeta.

Organizirane strukture civilnog društva često su neovisne o izravnoj državnoj kontroli, a njihova upravna struktura je raznolika. Prema jednom istraživanju, NVOi diljem svijeta imaju značajan financijski i ljudski kapital. Operativni izdaci NVOa iznose 2,2 milijuna dolara, a zapošljavaju više od 54 milijuna radnika na puno radno vrijeme. Također, imaju globalnu radnu snagu volontera od preko 350 milijuna ljudi (Jezard, 2018). Ovi podaci ukazuju na važnost i opsežnost utjecaja organiziranog civilnog društva na društvo u cjelini.

U razvijenim i zemljama u razvoju, broj organizacija civilnog društva raste, a procjenjuje se da zemlje poput Indije i Kine imaju veliki broj aktivnih NVOa. Prema procjenama, Indija ima 460.000 NVOa, dok Kina ima čak 3,3 milijuna (WEF, 2013). Ovaj rast broja organizacija civilnog društva odražava se i na lokalnoj razini, gdje ove organizacije igraju ključnu ulogu u pružanju usluga zajednici te u provedbi projekata financiranih od strane donatora.

Organizacije civilnog društva također su važan partner u demokratskim procesima i donošenju političkih odluka. Na primjer, Europska unija definira organizacije civilnog društva kao organizacijsku strukturu koja služi općem interesu putem demokratskog procesa i igra ulogu posrednika između javnih vlasti i građana (EU, 2013). Ova partnerstva omogućuju civilnom društvu da sudjeluje u procesima donošenja politika i zagovara interese građana.

Ukratko, organizirano civilno društvo predstavlja raznoliku i dinamičnu skupinu organizacija koje igraju ključnu ulogu u suvremenom društvu. Njihov utjecaj proteže se od lokalne zajednice do globalne razine, a njihova uloga u oblikovanju društvenih promjena i promicanju demokratskih vrijednosti ne može se zanemariti.

2.3.2. Organsko civilno društvo

Organsko civilno društvo predstavlja novu dinamiku unutar civilnog društva, uključujući socijalne pokrete, online aktiviste, blogere i druge (VanDyck, 2017). CIVICUS, globalni savez civilnih društava i aktivista posvećen jačanju građanske akcije i civilnog društva diljem svijeta, široko definira civilno društvo kako bi obuhvatio širok spektar aktera: "nevladine organizacije, aktiviste, koalicije i mreže civilnog društva, prosvjedne i društvene pokrete, dobrovoljna tijela, organizacije za kampanje, dobrotvorne organizacije, vjerske grupe, sindikate i filantropske zaklade" (CIVICUS, 2017). Mreže civilnog društva, prosvjedni i društveni/pokreti otpora uključuju pokrete poput, primjerice, Arapskog proljeća i odražavaju

činjenicu da su građani postali povezaniji (WEF, 2013). WEF (2013: 6) tvrdi da je od 2010. godine došlo do obnovljenog sudjelovanja građana i izražavanja diljem svijeta.

S ciljem ukazivanja na moć sudjelovanja građana i snage njihove međusobne komunikacije, u izvještaju se tako posebno ističe primjer Arapskog proljeća koje je omogućeno upravo mobilnim i društvenim komunikacijskim tehnologijama. Arapsko proljeće omogućeno je mobilnim i društvenim komunikacijskim tehnologijama i podržano je od strane tradicionalnih institucija organiziranog civilnog društva, npr. sindikata u Tunisu, Egiptu i Bahrainu (WEF, 2013). Istraživanja sugeriraju da je uspjeh nenasilnih masovnih otpora opao tijekom protekle decenije, ali su pokazali snagu koju ponekad mogu imati pokreti civilnog društva (Kreienkamp, 2017). Uspjeh popularnih masovnih pokreta, poput Arapskog proljeća, doveo je do toga da su vlade širom svijeta poduzimale mjere kako bi ograničile civilno društvo kako bi spriječile slične ustanke na vlastitom tlu (Rutzen, 2015). Neki praktičari, uključujući izvršnog direktora CIVICUS-a, tvrde da *"novi društveni pokreti mogu dovesti u pitanje potrebu za i važnost organiziranog civilnog društva. Kako se ljudi spontano povezuju i mobiliziraju, ključni akteri (građani, donositelji politika, poslovni sektor) mogu se zapitati zašto nam trebaju institucionalizirane NVO"* (WEF, 2013).

VanDyck (2017) tvrdi da postoji rastući jaz između organiziranog civilnog društva i skupina koje predstavljaju. Razlozi uključuju rastuće nepovjerenje javnosti i neizvjesnost o njihovoj relevantnosti i legitimnosti; organizacije ne uspijevaju ispuniti svoj mandat pred izazovima; i organizacije "prate novac" prihvaćajući novac za programe i inicijative koje nisu u skladu s njihovim temeljnim mandatom (VanDyck, 2017). Taylor (2011: 14) objašnjava kako se organizacije mogu dovesti u zavisnost prihvaćanjem novca od vlada, što ograničava njihovu sposobnost da kritiziraju ili rade na ostvarivanju svojih ciljeva zbog straha od "ugriza ruke koja hrani". Novi akteri premošćuju jaz između ljudi i organiziranog civilnog društva kroz svoj način sudjelovanja, alate i pristupe, koji su demokratizirali prostor za zagovaranje (VanDyck, 2017: 3). VanDyck (2017) tvrdi da je izazov za tradicionalno, organizirano civilno društvo i labavo oblikovane organske aktere identificirati načine suradnje i usredotočiti se na komparativne prednosti u svjetlu brzih promjena koje se događaju unutar civilnog društva i krajolika razvoja.

2.4. Civilno društvo: globalno, nacionalno i lokalno

Civilno društvo, kako globalno, tako i nacionalno i lokalno, predstavlja važan segment društva koji se bavi različitim aspektima javnog djelovanja, demokracije, građanskih sloboda

te društvenih promjena. Ovaj segment društva pokazuje svoju važnost i raznolikost na svim razinama, od globalnih inicijativa i organizacija do lokalnih inicijativa i aktivnosti.

Na globalnoj razini, civilno društvo je prisutno kroz brojne međunarodne organizacije, mreže i inicijative koje se bave globalnim pitanjima poput ljudskih prava, zaštite okoliša, razvoja, mira i sigurnosti. Organizacije poput Amnesty International, Greenpeace, Oxfam i Međunarodni Crveni križ predstavljaju samo nekoliko primjera organizacija koje djeluju na globalnoj razini kako bi utjecale na promjene i rješavanje ključnih problema širom svijeta (Alcock, 2010). Ove organizacije često surađuju s vladama, međunarodnim organizacijama i drugim dionicima kako bi promovirale svoje ciljeve i ostvarile pozitivne promjene.

Na nacionalnoj razini, civilno društvo obuhvaća širok spektar organizacija, udruga, nevladinih organizacija, sindikata, vjerskih grupa i drugih entiteta koji djeluju unutar nacionalnih granica kako bi zadovoljili potrebe i interese građana. Ove organizacije mogu imati različite ciljeve, uključujući zagovaranje za socijalnu pravdu, pružanje usluga zajednici, zaštitu ljudskih prava ili promicanje kulturnih vrijednosti (Alcock, 2010). Primjeri nacionalnih organizacija uključuju sindikate koji se bore za prava radnika, dobrotvorne organizacije koje pružaju pomoć potrebitima, i nevladine organizacije koje se bave raznim pitanjima poput obrazovanja, zdravlja i zaštite okoliša.

Na lokalnoj razini, civilno društvo obuhvaća aktivnosti i inicijative koje se odvijaju unutar zajednica, gradova i regija. To uključuje lokalne udruge, volonterske grupe, kulturne organizacije, sportske klubove i druge entitete koji doprinose zajednici na različite načine. Lokalna civilna društva igraju ključnu ulogu u jačanju lokalne demokracije, razvoju zajednice i osiguravanju da se glas građana čuje u procesima donošenja odluka (Della Porta i Diani, 2011). Primjeri lokalnih inicijativa uključuju volonterske projekte čišćenja okoliša, programi pomoći osobama u potrebi u lokalnoj zajednici te organiziranje kulturnih događaja i manifestacija.

Važno je istaknuti da civilno društvo djeluje na svim razinama u interakciji s drugim sektorima društva, uključujući privatni sektor, javni sektor i medije. Suradnja između različitih sektora može pružiti mogućnosti za jačanje sinergije i ostvarivanje zajedničkih ciljeva, kao i za rješavanje složenih društvenih problema na sveobuhvatan način.

2.5. Uloga civilnog društva u zajednici

Uloga civilnog društva u zajednici je od vitalne važnosti za njeno funkcioniranje, razvoj i održivost. Civilno društvo igra ključnu ulogu u jačanju lokalne demokracije, osnaživanju građana, promicanju socijalne kohezije te rješavanju lokalnih problema i izazova.

2.5.1. Zagovaranje interesa građana

Zagovaranje interesa građana predstavlja ključnu ulogu civilnog društva u lokalnoj zajednici. Kroz svoje aktivnosti, organizacije civilnog društva nastoje osigurati da glas građana bude čut i uvažen u procesima donošenja odluka na lokalnoj razini. To uključuje zagovaranje različitih interesa i potreba zajednice te promicanje principa otvorenosti, transparentnosti i odgovornosti u radu lokalnih vlasti (Mondak i sur., 2010).

Primjerice, organizacija civilnog društva može pokrenuti javnu kampanju za poboljšanje kvalitete zraka u gradu, što bi moglo rezultirati promjenama u lokalnoj politici o zaštiti okoliša ili podizanju svijesti građana o važnosti očuvanja okoliša. Također, organizacija može lobirati kod lokalnih vlasti za izgradnju novih biciklističkih staza radi poticanja održivih oblika prijevoza ili za povećanje proračuna za javne škole radi unaprjeđenja obrazovnog sustava.

Aktivizam civilnog društva može se manifestirati i kroz organiziranje javnih skupova, prosvjeda ili potpisivanje peticija radi ukazivanja na određene probleme ili nedostatke u lokalnoj zajednici (Mondak i sur., 2010). Na primjer, grupa građana može organizirati prosvjed protiv planirane izgradnje industrijskog postrojenja u blizini stambenog područja, ističući potencijalne štetne učinke na okoliš i zdravlje stanovnika.

2.5.2. Pružanje usluga zajednici

Pružanje usluga zajednici je još jedna važna uloga koju civilno društvo ima u lokalnim zajednicama. Organizacije civilnog društva često ispunjavaju praznine u javnim uslugama pružajući različite programe i podršku koja direktno utječe na kvalitetu života građana (Ronan, 2011).

Na primjer, organizacije civilnog društva mogu provoditi programe obrazovanja izvan redovnih škola, kao što su tečajevi stranih jezika, informatička edukacija ili posebni programi za osobe s posebnim potrebama. Ovi programi mogu dopuniti javno obrazovanje pružajući dodatne mogućnosti učenja i osobnog razvoja.

Također, organizacije civilnog društva mogu pružati zdravstvene usluge, poput savjetovanja, preventivnih pregleda ili podrške za osobe s kroničnim bolestima. Ove usluge mogu biti posebno važne za ranjive skupine u zajednici koje možda nemaju pristup ili mogućnosti za kvalitetnu zdravstvenu skrb.

U području socijalne skrbi, organizacije civilnog društva mogu pružati podršku osobama u stanju potrebe, kao što su beskućnici, žrtve nasilja u obitelji ili starije osobe. To može uključivati pružanje sigurnog smještaja, psihološku podršku, obrok ili pomoć u pronalaženju posla.

Kulturne i sportske aktivnosti također su često dio ponude organizacija civilnog društva. Ovi programi ne samo da promiču zdrav način života i društvenu integraciju, već također doprinose kulturnoj raznolikosti i bogatstvu lokalne zajednice (Ronan, 2011).

Sve ove inicijative civilnog društva doprinose općem boljitku zajednice pružajući podršku i resurse koji su prilagođeni stvarnim potrebama građana. Osim što nadopunjuju javne usluge, organizacije civilnog društva često imaju fleksibilnost i lokalnu povezanost koja im omogućuje da pruže personaliziranu i brzu podršku onima kojima je potrebna.

2.5.3. Razvoj lokalnih kapaciteta

Razvoj lokalnih kapaciteta je esencijalni dio rada civilnog društva jer omogućuje zajednicama da postanu samoodržive i otporne na različite izazove. Organizacije civilnog društva igraju ključnu ulogu u ovom procesu pružajući podršku građanima i lokalnim predstavnicima kroz različite aktivnosti.

Jedan od načina na koji civilno društvo doprinosi razvoju lokalnih kapaciteta je putem edukacije. Organizacije provode edukativne programe i radionice o važnim temama poput upravljanja resursima, održivog razvoja, ili građanskog aktivizma. Kroz ove programe, građani stječu nova znanja i vještine koje im omogućuju da bolje razumiju i sudjeluju u lokalnim procesima (Warren, 2008).

Edukacijske radionice usmjerene jačanju kapaciteta, popularno zvane treninzi, također su važan alat za razvoj lokalnih kapaciteta. Organizacije civilnog društva mogu organizirati treninge o različitim temama, kao što su vođenje projekata, komunikacijske vještine, ili upravljanje konfliktima (Wilkenfeld, 2009). Kroz ove treninge, građani dobivaju praktična znanja i alate koji im pomažu da učinkovitije djeluju u svojim lokalnim zajednicama.

Mentorstvo je još jedan važan oblik podrške koji civilno društvo pruža građanima i lokalnim liderima. Kroz mentorske programe, iskusni članovi zajednice mogu dijeliti svoja znanja i iskustva s mlađim generacijama ili novim liderima (Wilkenfeld, 2009). Ovo omogućuje transfer znanja i razvoj novih lidera koji će nastaviti raditi na poboljšanju lokalnih zajednica.

Osim toga, organizacije civilnog društva potiču građane da preuzmu aktivnu ulogu u razvoju svojih zajednica. Kroz mobilizaciju i organiziranje, ove organizacije potiču građane da se udruže i zajedno rade na rješavanju lokalnih problema. Ovo jača solidarnost i međusobnu podršku unutar zajednice te omogućuje građanima da preuzmu kontrolu nad vlastitim sudbinama.

Primjerice, lokalna organizacija za zaštitu okoliša može organizirati edukativne programe o održivom korištenju resursa za lokalno stanovništvo. Također, mogu organizirati treninge o recikliranju i kompostiranju kako bi potaknuli građane na ekološki odgovorno ponašanje. Osim toga, organizacija može pružiti mentorstvo mladim liderima koji se žele angažirati u zaštiti okoliša te ih podržati u realizaciji njihovih projekata. Kroz ove aktivnosti, lokalna organizacija doprinosi razvoju lokalnih kapaciteta i jačanju zajednice kako bi postala održiva i otporna na izazove u budućnosti.

2.5.4. Promicanje društvene kohezije

Promocija društvene kohezije predstavlja ključni cilj civilnog društva jer jača povezanost među članovima zajednice te potiče osjećaj jedinstva i solidarnosti. Organizacije civilnog društva provode različite aktivnosti i inicijative koje doprinose jačanju društvene kohezije na lokalnoj razini (Mondak i sur., 2010).

Volonterski rad je jedan od najvažnijih načina na koji civilno društvo promiče društvenu koheziju. Kroz volonterske akcije, građani imaju priliku raditi zajedno na različitim projektima i inicijativama koje pozitivno utječu na zajednicu. Ovaj oblik angažmana jača osjećaj pripadnosti i solidarnosti među volonterima te potiče razmjenu iskustava i ideja.

Zajednički projekti su još jedan način na koji civilno društvo promiče društvenu koheziju. Kroz suradnju na projektima koji imaju koristi za cijelu zajednicu, građani različitih profila i interesa imaju priliku raditi zajedno prema zajedničkom cilju. Ovo jača veze među članovima zajednice te potiče suradnju i međusobno povjerenje.

Kulturne manifestacije igraju važnu ulogu u promicanju društvene kohezije jer okupljaju ljude iz različitih dijelova zajednice kako bi sudjelovali u zajedničkim aktivnostima. Koncerti, izložbe, festivali i drugi kulturni događaji pružaju priliku građanima da se druže i dijele zajednička iskustva te stvaraju osjećaj pripadnosti svojoj zajednici.

Osim toga, civilno društvo može organizirati edukativne programe i radionice o važnim temama poput međukulturnog dijaloga, tolerancije i razumijevanja različitosti. Kroz ove programe, građani stječu bolje razumijevanje i poštovanje prema različitim kulturama i identitetima te se smanjuje rizik od društvene isključenosti i sukoba.

Primjerice, lokalna organizacija može organizirati volonterski projekt čišćenja lokalnog parka u kojem će sudjelovati građani različitih dobnih skupina i interesa. Osim što će poboljšati okoliš, ova aktivnost omogućuje građanima da provedu vrijeme zajedno, upoznaju se i razmjene iskustva. Također, organizacija može organizirati kulturni festival na kojem će biti predstavljene različite tradicije, običaji i kulturni izrazi lokalne zajednice. Kroz ove aktivnosti, civilno društvo doprinosi jačanju društvene kohezije i izgradnji održivih i inkluzivnih zajednica.

2.5.5. Inovacije i eksperimentiranje

Inovacija i eksperimentiranje su ključni elementi koje civilno društvo donosi u proces razvoja lokalnih zajednica. Nevladine organizacije, volonterske grupe i druge inicijative često djeluju kao katalizatori novih ideja i pristupa koji mogu poboljšati kvalitetu života građana te potaknuti pozitivne društvene promjene.

Civilno društvo pruža prostor za inovaciju jer je manje ograničeno formalnim procedurama i birokracijom koje često koče brzu implementaciju novih ideja u javnom sektoru. Nevladine organizacije imaju veću fleksibilnost u testiranju i implementaciji novih inicijativa te mogu brže reagirati na promjene u lokalnoj zajednici (Wilkenfeld i sur., 2010).

Primjerice, lokalna nevladina organizacija može pokrenuti pilot projekt koji ima za cilj rješavanje problema siromaštva u određenom dijelu grada. Umjesto da čeka odobrenje i financiranje od lokalnih vlasti, organizacija može brzo organizirati volonterske akcije, edukativne programe i druge aktivnosti koje mogu pomoći u identifikaciji i implementaciji učinkovitih rješenja.

Osim toga, civilno društvo potiče eksperimentiranje jer promiče otvorenost prema različitim pristupima i perspektivama. Volonterske grupe i lokalne inicijative često okupljaju

ljude s različitim stručnim znanjima i iskustvima te potiču razmjenu ideja i suradnju u pronalaženju najboljih rješenja za lokalne problem (Wilkenfeld i sur., 2010).

Primjerice, grupa mladih volontera može pokrenuti inicijativu za izgradnju održivog zajedničkog vrta u gradu. Kroz ovaj projekt, oni mogu eksperimentirati s različitim metodama organskog uzgoja hrane, upotrebom i promicanjem obnovljivih izvora energije i promicanja lokalne ekonomije. Ovi eksperimenti ne samo da pružaju praktična rješenja za lokalne probleme, već i potiču svijest o važnosti održivog razvoja i suradnje u zajednici.

U konačnici, uloga civilnog društva u zajednici je višestruka i dinamična. Kroz svoje aktivnosti i inicijative, civilno društvo doprinosi jačanju lokalne demokracije, razvoju zajednice i promicanju društvenih vrijednosti. Svojom angažiranošću i predanošću, organizacije civilnog društva čine ključan dio društvenog tkiva koje oblikuje budućnost lokalnih zajednica.

3. DEFINIRANJE CIVILNOG ANGAŽMANA

Civilni angažman predstavlja ključni element suvremenog društva i zajednice, a definiranje tog pojma ima važnu ulogu u razumijevanju njegove biti i značaja. Civilni angažman obuhvaća širok spektar aktivnosti koje građani provode radi poboljšanja svoje zajednice, društva ili šireg okruženja, a koje nisu nužno povezane s političkim strankama ili vladinim institucijama. Uvriježeno je mišljenje da civilni angažman uključuje aktivno sudjelovanje građana u raznim društvenim, političkim, kulturnim i ekološkim inicijativama, kao i volonterski rad, sudjelovanje u nevladinim organizacijama, građanske akcije, javne prosvjede, ali i informiranje i educiranje građana.

Razumijevanje pojma civilnog angažmana ovisi o perspektivi i interesima osobe koja ga definira. Ono što je značajno jest koliko je širok spektar definicija za taj pojam. Kada se te definicije promatraju zajedno, sugeriraju opseg i raznolikost aktivnosti koje taj pojam obuhvaća te pomažu osvijetliti različite poglede o konceptu.

Navedeni su samo neki primjeri kako je pojam definiran. Ovom se dijelu rada pruža uvid u definicije koje ograničavaju pojam na određeno područje ili vrstu aktivnosti. U sljedećem odjeljku, razmatramo definicije koje su puno šire i uključujuće.

Civilni angažman kao volonterski rad u zajednici. Neke definicije civilnog angažmana naglašavaju sudjelovanje u dobrovoljnom radu za lokalnu zajednicu, bilo da pojedinac djeluje samostalno ili kao sudionik u grupi. Primjerice, "Civilni angažman je dužnost pojedinca da prihvati odgovornosti građanstva s obvezom aktivnog sudjelovanja, samostalno ili u suradnji s drugima, u volonterskim aktivnostima koje jačaju lokalnu zajednicu" (Diller, 2001).

Civilni angažman kao kolektivno djelovanje. Druge definicije ograničavaju pojam na akcije koje se poduzimaju kolektivno radi poboljšanja društva. Na primjer, "Civilni angažman je bilo koja aktivnost u kojoj ljudi dolaze zajedno u svojoj ulozi građana" (Diller, 2001), i "Civilni angažman može se definirati kao sredstvo kojim pojedinac, putem kolektivne akcije, utječe na širu civilnu zajednicu" (Van Benschoten, 2001).

Hollister (2002) preferira termin aktivno građanstvo umjesto civilnog angažmana, ali njegova definicija također naglašava važnost suradnje s drugima na različitim mjestima: "Aktivno građanstvo se više odnosi na kolektivno djelovanje nego na ponašanje pojedinaca.

Radi se o suradnji, o intenzivnoj zajedničkoj aktivnosti... progonjenje pitanja zajednice putem rada u svim sektorima, a ne samo u vladi."

Civilni angažman kao političko uključivanje. Ipak, druge definicije ograničavaju značenje pojma na aktivnosti koje nisu samo kolektivne, već su specifično političke (tj. koje uključuju vladino djelovanje): *"Civilni angažman se razlikuje od individualne etike služenja u tome što usmjerava individualne napore prema kolektivnoj akciji u rješavanju problema putem našeg političkog procesa"* (Diller, 2001).

Bernie Ronan (2004) također se usredotočuje na političke i kolektivne dimenzije pojma upućujući na povijesne korijene riječi: *"Latinska riječ civis pronašla je svoj put u dvije riječi u našem jeziku, grad i građanin. Građanski angažman je o ponovnom otkrivanju politike, života polisa, grada u kojem muškarci i žene govore i djeluju zajedno, kao građani. Riječ građanski, kada je povezana s angažmanom, implicira rad, rad koji se obavlja javno i koristi javnosti, i obavlja se u suradnji s drugima."*

Adler i suradnici također eksplicitno razlikuju aktivnosti službe od građanskih aktivnosti i tvrde da civilni angažman mora uključivati komponentu javnog vođenja: *"Civilni angažman opisuje građansko sudjelovanje u građanskim poslovima ... Građanska misija nije isto što i služba. Služba podrazumijeva raditi za i građanski podrazumijeva raditi s. Služba je o zadovoljavanju potreba ljudi. Građanska je o deliberacijama i javnom radu usmjerenom na neko javno pitanje ili izazov. Civilni angažman uključuje aktivno sudjelovanje i vođenje u javnom životu."* (Adler i sur., 2005)

Civilni angažman kao društvena promjena. U svojoj definiciji pojma, David Crowley (n.d.), osnivač Social Capital, Inc., fokusira se na element društvene promjene inherentne u civilnom angažmanu: *"Civilni angažman opisuje kako aktivni građanin sudjeluje u životu zajednice kako bi pomogao oblikovati njezinu budućnost. Naposljetku, civilni angažman mora uključivati dimenzije društvene promjene."*

Iako navedene definicije na neki način ograničavaju civilni angažman, druge definicije obuhvaćaju širok spektar aktivnosti. Primjerice, Robert Putnam (2000) koristio je pojam civilnog angažmana prilično široko. Zanimljivo je da nigdje u njegovoj knjizi *Bowling Alone* ne pruža eksplicitnu definiciju pojma. Najdetajniji opis pojma zapravo je dio rasprave o "građanskoj neangažiranosti": *"Građanska neangažiranost čini se da je problem koji pogađa sve podjednako. Oštri, postupni padovi u sastancima klubova, posjetima prijateljima, službi u*

odborima, sudjelovanju u crkvi, filantropskoj velikodušnosti, igranju karata i izlaznosti na izbore pogodili su gotovo sve sektore američkog društva tijekom posljednjih nekoliko desetljeća, i to otprilike u istoj mjeri." (str. 185)

Putnamova upotreba pojma "građanska neangažiranost" otkriva njegov interes za opisivanje trendova koji ukazuju na opadanje civilnog angažmana u američkom društvu. Iako Putnam ne pruža preciznu definiciju civilnog angažmana, implicitno ga povezuje s participacijom građana u različitim socijalnim, kulturnim i političkim aktivnostima koje su ključne za održavanje vitalne civilne sfere u društvu.

Dakle, iako se neki autori ograničavaju na određene aspekte civilnog angažmana, drugi ga vide kao širok pojam koji obuhvaća raznolike aktivnosti. Putnamova analiza ukazuje na opadanje građanske participacije u različitim područjima društvenog života, što dodatno naglašava složenost i važnost pojma civilnog angažmana.

Civilni angažman može se definirati kao participacija građana u javnim poslovima ili pitanjima koja se odnose na opće dobro, s ciljem unapređenja kvalitete života u zajednici. Bitno je istaknuti da civilni angažman nije ograničen na političko djelovanje, već uključuje i aktivnosti koje promiču društvenu solidarnost, razumijevanje, toleranciju i suradnju među građanima. U suštini, civilni angažman predstavlja izraz demokratskog društva u kojem građani aktivno sudjeluju u donošenju odluka koje ih se tiču, te se zalažu za zajedničke interese i vrijednosti.

Definiranje civilnog angažmana također uključuje prepoznavanje različitih oblika i razina angažmana. To uključuje individualne akcije građana kao što su volontiranje u lokalnim organizacijama, sudjelovanje u humanitarnim akcijama ili aktivnosti očuvanja okoliša. Nadalje, civilni angažman može biti i grupni, kroz aktivnosti koje se provode kroz udruženja građana, nevladine organizacije ili mreže organizacija s sličnim ciljevima. Također, važno je uočiti i razinu na kojoj se civilni angažman odvija, što može biti lokalna, nacionalna ili čak međunarodna razina.

U kontekstu grada Pazina, definiranje civilnog angažmana dodatno se usmjerava prema specifičnostima lokalne zajednice i njenim potrebama. Građani Pazina mogu se aktivno uključivati u različite inicijative koje se tiču poboljšanja kvalitete života u gradu, kao što su sudjelovanje u volonterskim projektima za očuvanje kulturne baštine, čišćenje okoliša ili podrška lokalnim obiteljima u potrebi. Također, civilni angažman u Pazinu može se manifestirati i kroz aktivno sudjelovanje u lokalnim organizacijama civilnog društva, sportskim klubovima ili kulturnim udruženjima, o čemu će biti riječi u zasebnom poglavlju.

Važno je naglasiti da civilni angažman nije samo izvor promjene u zajednici, već ima i važnu ulogu u jačanju demokratskih vrijednosti, građanskog identiteta i osjećaja pripadnosti zajednici. Kroz aktivno sudjelovanje u javnim poslovima, građani postaju aktivni sudionici u oblikovanju društva prema svojim vrijednostima i interesima, što doprinosi razvoju otvorenog, inkluzivnog i participativnog društva. Stoga, promicanje i poticanje civilnog angažmana mladih na području grada Pazina od ključne je važnosti za razvoj lokalne zajednice i stvaranje održivog društva u budućnosti.

4. MLADI: TKO SU ONI?

Kada se govori o mladima, često se referira na jednu od najdinamičnijih i najraznolikijih skupina u društvu. Mladi ljudi predstavljaju budućnost, nositelje promjena i ključne aktere u oblikovanju društvenih tokova. Međutim, definiranje mladosti nije uvijek jednostavno, jer to može varirati ovisno o kontekstu, kulturi, društvenim normama i zakonskim propisima.

U ovom poglavlju istražiti će se tko su mladi, kako ih možemo definirati u različitim kontekstima te koji su njihovi glavni izazovi, interesi i potrebe u suvremenom svijetu. Također ćemo istražiti ulogu koju mladi igraju u društvu, kako pojedinci i kao grupa, te kako se njihov angažman može oblikovati kako bi se potaknule pozitivne društvene promjene.

4.1. Definiranje mladih u suvremenom društvu

Mladost se u suvremenom društvu definira kao prijelazno razdoblje između djetinjstva i odrasle dobi, obilježeno različitim socijalnim i psihološkim promjenama. Prema definiciji Ilišina (2002), mladost je etapa u životu pojedinca koja se smješta između djetinjstva i odraslosti, a s tendencijom stalnog produljivanja tog razdoblja. Bouillet, Gvozdanović i Potočnik (2013) također ističu mladost kao zasebnu, dobno određenu društvenu skupinu s nekim zajedničkim socijalnim značajkama.

Središnji državni ured za demografiju i mlade Republike Hrvatske (2022) također prepoznaje mlade kao heterogenu društvenu skupinu čije je zajedničko obilježje životna dob. Međutim, unutar te skupine postoji značajna unutarnja socijalna raslojenost, koja je povezana sa socijalnim porijeklom, supkulturnim obilježjima i drugim faktorima. Što se tiče granica mladosti, postoji neslaganje oko gornje granice, pri čemu se za donju granicu često uzima 15. godina života, dok se za gornju granicu najčešće uzima 30. godina života. U posljednje vrijeme postoji tendencija pomicanja gornje granice prema 35. godini života, s obzirom na produženje životnog vijeka (Središnji državni ured za demografiju i mlade, 2022).

Prema posljednjem Nacionalnom programu za mlade za razdoblje od 2020. do 2024. godine, mlade osobe u Republici Hrvatskoj definiraju se kao osobe u dobi od navršениh 15 do navršениh 30 godina života. Ova definicija prepoznaje mladost kao razdoblje obilježeno specifičnom dinamikom raznolikosti, koja se sjedinjuje u nastojanjima da mladi postanu

aktivni, odgovorni i punopravni članovi društva (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, 2020).

Kada je riječ o Europskoj uniji, Perovic (2016) u svojem izvješću analizira definicije mladosti u svim zemljama članicama te zaključuje da svaka zemlja ima svoje viđenje dobne granice mladosti. Međutim, u većini slučajeva ta granica obuhvaća dob od 15 do 25 godina ili od 15 do 29 godina. Perovic (2016) ističe da Europska unija, prilikom donošenja strategija i različitih političkih dokumenata, najčešće uzima dobnu granicu mladosti od 15 do 29 godina. Stoga, ne postoji apsolutno ispravan ili pogrešan odgovor u vezi s dobnom granicom mladosti, već je to pitanje dogovora među zemljama koje nastoje uskladiti svoje nacionalne politike za mlade s drugima (Perovic, 2016).

4.2. Mladi i EU

Međunarodna udruga za evaluaciju obrazovnih postignuća (engl. The International Association for the Evaluation of Educational Achievement – IEA), priznata međunarodna istraživačka organizacija, provela je opsežno komparativno istraživanje 2016. godine koje je obuhvatilo znanje, vještine, stavove i vrijednosti mladih u dobi od 14 godina. Cilj je bio istražiti načine na koje se mladi pripremaju za ulogu aktivnih građana (Schulz i sur., 2018). Istraživanje je uključivalo 24 države diljem svijeta, među kojima je bila i Hrvatska. U Hrvatskoj je istraživanje provedeno na nacionalno reprezentativnom uzorku od 4045 učenika, a dio pitanja odnosio se na stavove mladih prema Europskoj uniji (EU). Prema rezultatima istraživanja, 47% hrvatskih učenika potpuno se slaže s tvrdnjom "Ponosan sam što je moja zemlja članica Europske unije", dok 36% dijeli isti osjećaj prema tvrdnji "Osjećam se dijelom Europske unije" (Šalaj, 2019).

Ovi rezultati bacaju svjetlo na evoluciju percepcije hrvatske mladeži o Europskoj uniji, ukazujući na donekle nijansirani odnos između Hrvatske i EU-a među mladima. Iako značajan postotak izražava ponos zbog članstva u EU, također postoji primjetan dio koji se ne identificira s Europskom unijom. To sugerira prisutnost različitih stavova i perspektiva među mladima u Hrvatskoj o integraciji zemlje u EU.

Istraživanje ističe važnost razumijevanja dinamike angažmana mladih s nadnacionalnim entitetima poput EU-a. Potiče daljnje istraživanje faktora koji utječu na percepcije i stavove mladih o europskoj integraciji, uključujući obrazovne kurikulume, socijalno-ekonomske

pozadine, utjecaje medija i politički diskurs. Nadalje, ističe potrebu za ciljanim naporima kako bi se potaknula veća svijest, razumijevanje i sudjelovanje mladih u europskim pitanjima kako bi se osiguralo njihovo aktivno sudjelovanje kao građana u širem europskom kontekstu.

Dok Hrvatska nastavlja svoje putovanje unutar Europske unije, praćenje i adresiranje evoluirajućih percepcija mladih o europskoj integraciji ostaju ključni za poticanje osjećaja pripadnosti, sudjelovanja i zajedničkog identiteta unutar okvira EU-a. Ovo istraživanje pruža vrijedne uvide koji mogu informirati donošenje politika, obrazovne inicijative i strategije angažmana mladih usmjerene na jačanje odnosa Hrvatske s Europskom unijom i njegovanje kohezivnijeg europskog identiteta među mladima.

Uobičajeno je da mladi u Hrvatskoj ne posjeduju visoke razine znanja o procesima europskih integracija. Slabo su upućeni u funkcioniranje europskih političkih institucija te u stvaranje i provedbu europskih javnih politika. Nadalje, nisu u potpunosti svjesni odnosa između Hrvatske i Europske unije te nedovoljno prepoznaju svoja prava kao europskih građana. Kao što je već prikazano u prethodnim rezultatima, znatan broj mladih nije razvio osjećaj pripadnosti i privrženosti Europskoj uniji.

Takvi rezultati iz istraživanja mladih u Hrvatskoj u vezi s njihovim stavovima prema Europskoj uniji mogu izazvati zabrinutost, posebno kada ih sagledavamo iz perspektive opstanka i budućeg razvoja Europske unije. Prema Šalaju (2019) svaki politički projekt koji teži dugoročnoj održivosti i napretku mora osigurati podršku značajnog dijela populacije koja je obuhvaćena tim projektom. U slučaju Europske unije, njezin opstanak i prosperitet ovise o prihvaćanju od strane građana.

Ključno je razumjeti da Europska unija kao politički entitet ne može biti uspješna i održiva ako mladi nisu uspješno socijalizirani i educirani o važnosti, ciljevima i vrijednostima Europske unije. Oni trebaju biti osposobljeni da razumiju složenost europskih pitanja, da razviju pozitivne stavove prema europskoj integraciji te da prepoznaju koristi koje proizlaze iz članstva u EU.

Međutim, nedavna istraživanja političke kulture mladih, uključujući one u Hrvatskoj, sugeriraju da taj socijalizacijsko-edukacijski proces nije adekvatno koncipiran i da ne postiže željene rezultate. Drugim riječima, mladi u Hrvatskoj, kao i u drugim državama Europske unije, nisu nužno euroskeptični ili europesimistični iz prirode, već ih je takvima oblikovao nedostatak adekvatne edukacije i nedovoljno uključivanje u procese koji promiču europske vrijednosti i ciljeve (Šalaj, 2019).

Ovi rezultati naglašavaju hitnost potrebe za poboljšanjem obrazovnih programa i politika usmjerenih na mlade kako bi se osiguralo njihovo bolje razumijevanje i prihvaćanje europskih ideala. Treba poduzeti dodatne napore kako bi se osnažila europska dimenzija obrazovanja i promovirale europske vrijednosti, kako bi se mladi osjećali povezano s Europskom unijom i njezinim ciljevima (Ibid.).

U konačnici, ulaganje u adekvatno obrazovanje mladih o Europskoj uniji i njezinim vrijednostima ključno je za osiguravanje dugoročne stabilnosti i uspjeha Europske unije kao političkog i ekonomskog projekta. Ovo bi trebala biti prioritarna točka na agendi političkih i obrazovnih dionika kako bi se osigurala jača podrška mladih europskim integracijama i dugoročna održivost Europske unije.

4.3. Problemi i potrebe mladih

Mlade generacije danas, kao i one prije njih, suočavaju se s istim izazovom - optimalnom integracijom u društvo u kojem žive. Ta integracija podrazumijeva usklađivanje društvenih očekivanja s vlastitim željama, potrebama i ambicijama mladih pojedinaca. Drugim riječima, mladi trebaju zadovoljiti društvena očekivanja preuzimajući odgovorne i učinkovite uloge u društvu, dok istovremeno ostvaruju vlastita očekivanja o tome kako živjeti i djelovati u danome društvu, čime postaju uspješni i zadovoljni članovi tog društva. U procesu društvene integracije, važno je osigurati mladima odgovarajuće uvjete, jer njihova adekvatna integracija predstavlja cilj suvremenih društava (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017).

Ovaj proces integracije nije uvijek jednostavan ili bez prepreka. Mladi se suočavaju s brojnim izazovima, a njihove potrebe često ostaju nedovoljno adresirane ili zanemarene. Problemi i izazovi s kojima se mladi suočavaju mogu biti raznoliki i složeni, te se protežu kroz različita područja društvenog života.

Jedan od ključnih problema s kojima se mladi suočavaju je pitanje zapošljavanja i pristupa tržištu rada. Mnogi mladi ljudi susreću se s teškoćama pri pronalaženju stabilnog i adekvatno plaćenog posla, što može rezultirati ekonomskom neizvjesnošću i poteškoćama u ostvarivanju financijske neovisnosti. Osim toga, nezaposlenost mladih može imati dugoročne posljedice na njihov osobni i profesionalni razvoj, te na šire društvene procese poput demografske dinamike i gospodarskog rasta.

Uz poteškoće u zapošljavanju, mladi se suočavaju i s problemima u obrazovnom sustavu. Nedostatak prilika za obrazovanje i osposobljavanje može ograničiti njihovu mogućnost stjecanja potrebnih vještina i kompetencija za uspješno sudjelovanje u suvremenom društvu. Osim toga, pristup kvalitetnom obrazovanju može biti ograničen socioekonomskim čimbenicima, što dodatno otežava integraciju mladih iz ranjivih skupina.

Mladi predstavljaju pokretačku snagu svakog društva, a njihovo aktivno sudjelovanje u društveno-političkom životu ključno je za rast i razvoj države. Globalna ekonomska kriza uzrokovala je poremećaj na tržištu rada, kako u Europskoj uniji, tako i u Hrvatskoj, pri čemu su mladi identificirani kao najosjetljivija skupina pogođena posljedicama krize. Ako se negativni trend rasta nezaposlenosti mladih nastavi, Europska unija, uključujući i Hrvatsku, mogla bi suočiti s dugoročnim ekonomskim, političkim i socijalnim posljedicama koje će utjecati ne samo na pojedince, već i na društvo u cjelini. Dosadašnje mjere za suzbijanje nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj nisu postigle značajan učinak, a jedan od razloga leži u činjenici da je obrazovni sustav poticao prekomjernu proizvodnju stručnjaka, ne uzimajući u obzir potrebe tržišta rada. (Bilić i Jukić, 2014)

Da bi države iskoristile puni potencijal mladih ljudi, oni trebaju postati produktivan dio društva, a to je moguće postići samo kroz potpunu zaposlenost. Članice Europske unije duže vrijeme se već suočavaju s izazovom usvajanja i integracije mladih u obrazovni sustav i tržište rada. Zapošljavanje mladih ostaje ključni zadatak za održivi društveni i gospodarski razvoj, posebno u kontekstu promjena demografske strukture i starenja populacije. (Bilić i Jukić, 2014)

U Hrvatskoj, specifičan izazov predstavlja visoka stopa nezaposlenosti među mladima u dobi od 15 do 24 godine. Slična situacija je i u drugim zemljama regije i šire, gdje nezaposlenost mladih do 25 godina postaje ozbiljan problem. Niska potražnja na tržištu rada i demotivacija u potrazi za poslom potaknuli su mlade ljude u Hrvatskoj da se povuku s tržišta rada ili da uopće ne ulaze u njega. Kao rezultat toga, neki mladi su se odlučili zadržati dulje u obrazovnom sustavu, dok su drugi, nažalost, postali dio rastuće skupine mladih koji nisu uključeni ni u obrazovanje, ni u rad, ni u stručno usavršavanje (NEET – Not in Education, Employment, or Training). Hrvatska ilustrira problem među zemljama koje se suočavaju s izazovom visoke stope mladih osoba koje nisu zaposlene, ali nisu ni uključene u obrazovanje ili osposobljavanje. (Obadić, 2017)

Većina članova skupine NEET nema čak ni nižu srednjoškolsku razinu obrazovanja te prerano prekida školovanje i obuku. Veliki udio čine migranti ili mladi ljudi s nepovoljnim

socioekonomskim uvjetima (Službeni list EU, 2013). Takvo stanje među mladima može rezultirati dugotrajnim posljedicama, uključujući povećani rizik od buduće nezaposlenosti, smanjenje budućih primanja, gubitak ljudskog kapitala te smanjenje motivacije za osnivanje obitelji, što sve zajedno utječe na stvaranje negativnih demografskih trendova na već ionako starijem europskom kontinentu. (Obadić, 2017)

Istraživanje Europske zaklade za poboljšanje životnih i radnih uvjeta o raznolikosti NEET osoba identificiralo je ključne nalaze koji ukazuju na mogućnost efikasnog suočavanja s izazovima i karakteristikama ove skupine putem pravilno oblikovanih inicijativa politika. Ti pokazatelji obuhvaćaju sljedeće aspekte (Eurofound, 2016: 2):

i. socio-demografski faktori - broj NEET osoba raste s godinama, pri čemu su mlade

žene izloženiije riziku postati dio ove populacije;

ii. obrazovni uspjeh - većina NEET populacije čine mladi ljudi sa sekundarnim obrazovanjem, poznati kao "missing middle"; međutim, rizik od pripadnosti ovoj skupini smanjuje se s višim stupnjem obrazovanja; iii. registracija kod zavoda za zapošljavanje (Public Employment Services - PES) -

unatoč tome što je više od polovice NEET populacije nezaposleno, a više od dvije trećine izražava želju za radom, samo 57% NEET osoba je registrirano pri zavodima za zapošljavanje;

iv. kompozicija - više od polovine NEET populacije čine kratkoročno i dugoročno nezaposleni;

v. varijacije među grupama - postoje značajne varijacije između zemalja članica EU u veličini i sastavu NEET populacije. Na primjer, u nordijskim, zapadnim i kontinentalnim zemljama, većinu populacije čine kratkoročno nezaposleni, dok su u južnim i mediteranskim zemljama najčešće dugoročno nezaposleni i obeshrabreni radnici, a u istočnim zemljama su žene najizloženiije riziku postati NEET osobe, uglavnom zbog obiteljskih i majčinskih obveza.

Iako se termin NEET često kritizira zbog heterogenosti obuhvaćene populacije, proučavanje ove skupine neizbježno je doprinijelo ponovnom definiranju ciljeva europskih javnih politika, posebno onih vezanih uz tržište rada. Ono što je zajedničko ovoj populaciji jest činjenica da su to osobe koje ne sudjeluju u akumulaciji ljudskog kapitala, iako ga sigurno posjeduju, u obrazovni i tržišni sustav. Također, različite grupe unutar ove kategorije imaju vrlo različite karakteristike i potrebe (Bedeniković, 2017).

Spomenuta zaklada je klasificirala NEET populaciju u sedam podskupina (Eurofound, 2016: 61):

1) Kratkotrajno nezaposleni - osobe koje aktivno traže zaposlenje i sposobne su započeti rad unutar dva tjedna, pri čemu trajanje nezaposlenosti ne prelazi 12 mjeseci.

2) Dugotrajno nezaposleni - osobe koje aktivno traže zaposlenje i sposobne su započeti rad unutar dva tjedna, pri čemu trajanje nezaposlenosti prelazi 12 mjeseci.

3) Ponovno upisani - a) osobe koje ne traže zaposlenje jer su već pronašle posao koji će započeti uskoro; b) osobe koje ne traže zaposlenje i nisu pronašle nikakav posao jer čekaju ponovni poziv na posao; c) osobe koje traže zaposlenje, ali nisu u mogućnosti započeti s radom zbog obrazovanja ili osposobljavanja.

4) Nedostupni - a) osobe koje ne traže zaposlenje zbog bolesti ili nesposobnosti; b) osobe koje traže zaposlenje, ali nisu u mogućnosti započeti rad zbog bolesti ili nesposobnosti.

5) Obiteljske obaveze - a) osobe koje ne traže zaposlenje zbog brige o djetetu, hendikepiranim odraslima ili drugim osobnim ili obiteljskim obvezama; b) osobe koje traže zaposlenje, ali nisu u mogućnosti započeti rad unutar dva tjedna zbog obiteljskih obveza, uključujući majčinstvo.

6) Obeshrabreni radnici - osobe koje ne traže zaposlenje zbog osjećaja da je rad nedostupan.

7) Ostale NEET osobe - a) osobe koje ne traže zaposlenje zbog umirovljenja ili nespecificiranih razloga; b) osobe koje traže zaposlenje, ali nisu u mogućnosti započeti rad iz nespecificiranih razloga, vojne službe ili sudjelovanja u civilnim službama u zajednici.

(Bedeniković, 2017)

Osim ekonomskih i obrazovnih izazova, mladi se suočavaju i s brojnim socijalnim i emocionalnim poteškoćama. Pitanja mentalnog zdravlja, socijalne inkluzije, pristupa zdravstvenim uslugama i stanovanju mogu biti od vitalnog značaja za njihov dobrobit i kvalitetu života.

U posljednjih nekoliko godina u hrvatskom društvu, posebno u medijima i društvenim znanostima, započela je rasprava o demografskim pitanjima poput starenja i depopulacije, kao i o migracijama mladih iz Hrvatske. Temeljni problem istraživanja bio je usredotočen na distribuciju i konstrukciju društvenog znanja o tim aktualnim fenomenima. Glavni fokus bio je

na istraživanju načina na koji pojedinci u sustavu (potencijalni mladi migranti), mediji i društvene znanosti oblikuju komunikacijske teme o starenju, depopulaciji i migracijama te kako ih konstruiraju kao predmet svog promatranja i istraživanja. Čak i preliminarni pregled rezultata istraživanja ukazuje na to da su nezaposlenost, neriješeno stambeno pitanje i nepovoljni radni uvjeti osnovni motivi mladih za iseljavanje. Odluku o napuštanju zemlje dodatno potiču negativni društveno-politički uvjeti, zajedno sa stavom u javnom diskursu koji tvrdi da mladima u Hrvatskoj nedostaje perspektiva. (Vukić, Perić Kaselj i Škiljan, 2023)

Vukić i suradnici (2023) su u razdoblju od listopada do prosinca 2021. godine proveli kombinirano kvantitativno i kvalitativno istraživanje usmjereno ka iseljavanju mladih, a provedeno je putem metode fokus-grupa. Kvantitativno istraživanje sastojalo se od online ankete koja je obuhvatila 1037 ispitanika, od kojih je 391 muškarac i 646 žena. Ispitanici su pažljivo odabrani unutar dobne skupine od 18 do 30 godina (rođeni između 1991. i 2003. godine), a geografski je obuhvaćeno područje cijele Hrvatske. Većina ispitanika dolazila je s područja Grada Zagreba, Splitsko-dalmatinske i Brodsko-posavske županije. Istraživanje je osmišljeno s ciljem obuhvaćanja nekoliko tematskih područja koja uključuju opća demografska obilježja, socioekonomski status ispitanika, psihološke faktore koji utječu na odluku o odlasku u inozemstvo, procjene gospodarskih i političkih prilika u Hrvatskoj kao poticaj za emigraciju, namjere o odlasku u inozemstvo, stavova o emigraciji mladih, odabira zemalja u koje planiraju emigrirati, načina boravka u inozemstvu, razloga za iseljavanje te razloga povratka iz inozemstva. (Vukić i sur., 2023)

U svjetlu ovih problema, važno je sustavno pristupiti identifikaciji, analizi i rješavanju problema i potreba mladih. To uključuje razvoj politika i programa koji će podržati njihovu integraciju u društvo, osigurati pristup obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvenim i socijalnim uslugama te promicati njihovo aktivno sudjelovanje u društvenim procesima.

Da bi se potaknuo razvoj postojećih sposobnosti i potencijala mladih, nužno je neprestano poticati njihov napredak. Njihova uloga u društvu je neosporno važna, budući da su oni ti koji oblikuju povijest, sudjeluju u stvaranju sadašnjosti i određuju budućnost. Međutim, kako bi mladi mogli ispuniti tu ključnu ulogu, društvo mora preuzeti odgovornost i osigurati im dovoljno resursa te pružiti odgovarajuće temelje za izvršenje njihovih potencijala (Youniss i sur., 2002).

Praksa pokazuje da prikladni društveni uvjeti za valjanu integraciju mladih nisu uvijek zajamčeni, već ovise o razvojnim trendovima i političkim prioritetima u konkretnom društvu.

Osim toga, društveni interes za mlade ciklički varira i može biti podložan promjenama u političkim i ekonomskim okolnostima, što dodatno utječe na uvjete u kojima mladi rastu i razvijaju se.

U svjetlu tih izazova, znanstvena istraživanja o mladima postaju ključna. Ona omogućuju dublje razumijevanje njihovih potreba, izazova i perspektiva te pružaju temelj za razvoj učinkovitih politika i programa usmjerenih na poboljšanje njihovog položaja u društvu. Rezultati takvih istraživanja trebali bi poslužiti kao osnova za znanstveno utemeljeno oblikovanje javnih politika koje će adresirati konkretne probleme i potrebe mladih (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017).

Ključno je da politike i programi koji se donose na temelju rezultata istraživanja budu usmjereni na stvarne potrebe mladih te da ih aktivno uključe u procese donošenja odluka koji ih se tiču. Samo na taj način mogu se stvoriti održivi temelji za prosperitet mladih i društva u cjelini.

Mladi, zbog svoje specifičnih karakteristika, predstavljaju jedan od najosjetljivijih pokazatelja društvenih promjena, pa je razgovor o njima istovremeno razgovor o društvu u kojem su neodvojivi. Oni su nositelji budućnosti i ključni akteri u oblikovanju društvenih dinamika. Proučavanjem mladih ne samo da dobivamo uvid u trenutačne procese i odnose u danom društvu, već i u trendove koji anticipiraju moguće buduće smjerove. Stoga je važno shvatiti da mladi nisu samo pasivni promatrači već aktivni sudionici u oblikovanju budućnosti (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017).

Mladi su kompleksna populacijska skupina koja se stalno mijenja i prilagođava novim društvenim uvjetima i izazovima. Njihova dinamika čini ih izazovnom, ali i trajno relevantnom temom istraživanja. U kontekstu ubrzanih promjena suvremenih društava, važno je razumjeti kako se mladi prilagođavaju i reagiraju na te promjene te kako to utječe na njihovo ponašanje, stavove i perspektive. Stoga istraživanje mladih postaje ključno za razumijevanje dinamike suvremenog društva.

S obzirom na složenost pitanja koja se odnose na mlade, istraživanje ove populacijske skupine povezano je s različitim društvenim područjima. To uključuje obiteljske odnose, obrazovanje, zapošljavanje, politiku, kulturu, medije i mnoga druga područja. Stoga je važno koristiti interdisciplinarni pristup u istraživanju mladih kako bismo dobili cjelovit uvid u njihove živote, izazove i potrebe (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017).

Suvremeni društveni i ekonomski uvjeti postavljaju nove izazove pred mlade, poput neizvjesnosti zapošljavanja, tehnoloških promjena i globalizacije. Stoga je važno kontinuirano istraživati mlade i prilagoditi politike i programe kako bi se osigurala njihova optimalna integracija u društvo i podržao njihov razvoj i dobrobit. Istraživanje mladih nije samo akademski pothvat, već ključni korak u stvaranju održivijeg i inkluzivnijeg društva koje osigurava prosperitet za sve svoje članove (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017).

5. RAD S MLADIMA

Rad s mladima (eng. youth work) obuhvaća širok spektar aktivnosti i programa usmjerenih na podršku, edukaciju i angažman mladih u društvu. Politike i programi za mlade igraju ključnu ulogu u osiguravanju njihovog punog sudjelovanja u javnom životu i promicanju njihovih interesa i potreba.

Jedan od ključnih aspekata rada s mladima su politike i programi koji se provode na različitim razinama - nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj. Ovi programi mogu uključivati različite oblike podrške, uključujući edukaciju, zapošljavanje, obuku za vještine, pristup kulturnim i sportskim aktivnostima te prilike za volontiranje. Nacionalne strategije za mlade često postavljaju okvir za provođenje programa i politika, s ciljem poboljšanja kvalitete života mladih i njihove integracije u društvo.

Važnost inkluzije mladih u društvene procese naglašava se kroz različite dimenzije aktivnog sudjelovanja. Volontiranje predstavlja važan način angažmana mladih u zajednici, pružajući im priliku da steknu nove vještine, razviju empatiju i doprinesu pozitivnim društvenim promjenama. Društveno djelovanje obuhvaća aktivno sudjelovanje mladih u rješavanju lokalnih problema, organiziranje događaja i kampanja te promicanje društvenih vrijednosti.

5.1. Politike i programi za mlade u nacionalnom okruženju

Politike i programi za mlade predstavljaju ključni instrument u osiguravanju podrške, razvoja i integracije mladih u društvo. Njihov cilj je stvaranje povoljnog okruženja koje omogućuje mladima da ostvare svoje potencijale, razviju vještine potrebne za uspješan život i doprinesu zajednici i društvu u cjelini.

Na nacionalnoj razini, vlade i institucije često usvajaju strategije i programe koji se bave različitim aspektima života mladih, uključujući obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvo, stanovanje, kulturu, sport i političko sudjelovanje. Ove politike i programi obično proizlaze iz analize potreba i izazova s kojima se mladi suočavaju u određenoj zemlji i usmjeravaju se prema poboljšanju njihovih životnih uvjeta i perspektiva.

Nacionalni program za mlade za razdoblje od 2023. do 2025. godine predstavlja ključni strateški dokument koji ima za cilj usmjeravanje politika i programa namijenjenih mladima u

Republici Hrvatskoj. Ovaj dokument donosi prioriteta područja i konkretne mjere usmjerene na unapređenje položaja mladih i poticanje njihovog aktivnog sudjelovanja u društvu. S obzirom na to da su mladi ključni dionici društvenih promjena, njihova podrška i integracija od iznimne su važnosti za održivi razvoj društva.

Prioritetna područja Nacionalnog programa za mlade obuhvaćaju šest ključnih tema, od kojih svaka ima svoj specifičan značaj i ciljeve:

- Rad s mladima,
- Participacija mladih u društvu,
- Obrazovanje mladih,
- Mladi i Europska unija,
- Mladi u ruralnim područjima te
- Zdravlje i kriza uzrokovana pandemijom koronavirusa.

Prvo prioritetno područje, rad s mladima, usmjereno je na pružanje podrške mladima u različitim aspektima njihovog života, uključujući zapošljavanje, obrazovanje, zdravlje, kulturu i društveno sudjelovanje. Ovo područje ima za cilj osnaživanje mladih i stvaranje poticajnog okruženja za njihov razvoj.

Drugo prioritetno područje, participacija mladih u društvu, naglašava važnost aktivnog sudjelovanja mladih u donošenju odluka, kreiranju politika i razvoju lokalnih zajednica. Kroz različite inicijative i programe potiče se angažman mladih na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini.

Obrazovanje mladih kao treće prioritetno područje fokusira se na osiguranje kvalitetnog i pristupačnog obrazovanja za sve mlade, promicanje cjeloživotnog učenja te podršku razvoju kompetencija potrebnih za tržište rada i aktivno građanstvo.

Mladi i Europska unija predstavljaju četvrto prioritetno područje koje se bavi jačanjem veza između mladih i Europske unije, promicanjem europskih vrijednosti te poticanjem suradnje mladih na europskoj razini.

Mladi u ruralnim područjima kao peto prioritetno područje posvećeno je rješavanju specifičnih izazova s kojima se mladi suočavaju u ruralnim područjima, uključujući pristup obrazovanju, zapošljavanje, socijalne usluge i kulturne aktivnosti.

Zdravlje i kriza uzrokovana pandemijom koronavirusa kao posljednje prioriteto područje naglašava važnost zaštite zdravlja mladih te pružanje podrške u suočavanju s izazovima i posljedicama pandemije.

Ovaj Nacionalni program za mlade usklađen je s nacionalnim i europskim strategijama te predstavlja ključni instrument u osiguravanju podrške i razvoja mladih u Republici Hrvatskoj. Uzimajući u obzir različite potrebe i izazove mladih, ovaj program ima za cilj osigurati da mladi imaju priliku ostvariti svoj puni potencijal i postati aktivni i odgovorni članovi društva.

Nacionalni program za mlade za razdoblje od 2023. do 2025. godine predstavlja sveobuhvatan okvir usmjeren na poboljšanje položaja mladih u Republici Hrvatskoj. Uzimajući u obzir specifične potrebe i izazove s kojima se mladi suočavaju, ovaj program identificira šest ključnih područja djelovanja te postavlja konkretne mjere usmjerene na ostvarivanje ciljeva i unaprjeđenje njihovog položaja.

Financijska vrijednost Nacionalnog programa za mlade iznosi gotovo 8 milijuna eura, što ukazuje na značajnu državnu investiciju u mlade i njihov razvoj. Ove financijske resurse planira se raspodijeliti na 28 mjera koje pokrivaju širok spektar aktivnosti, od zapošljavanja i obrazovanja do zdravlja i participacije mladih u društvenim procesima.

Važno je istaknuti da su prioriteta područja Nacionalnog programa za mlade usklađena s nacionalnim i europskim strateškim dokumentima kako bi se osigurala sinergija i koherentnost politika i programa usmjerenih na mlade. Ti dokumenti uključuju Nacionalnu razvojnu strategiju Republike Hrvatske do 2030. godine, Program Vlade Republike Hrvatske za razdoblje 2020.-2024. te Strategiju EU-a za mlade za razdoblje od 2019. do 2027. godine.

Osim toga, određene mjere Nacionalnog programa za mlade bit će realizirane kroz provođenje reformi i ulaganja u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti za razdoblje od 2021. do 2026. godine. Ovaj koordinirani pristup osigurava integriranje politika za mlade u šire strategije državne politike i potiče sinergiju između različitih sektora i dionika.

Europski ciljevi za mlade, koji su sastavni dio Strategije EU-a za mlade za razdoblje od 2019. do 2027. godine, također su uzeti u obzir prilikom izrade Nacionalnog programa za mlade. Ti ciljevi obuhvaćaju jedanaest tema od značaja za mlade, identificiranih na razini Europske unije, te doprinose usklađivanju politika i programa za mlade s europskim smjernicama i standardima.

Očekuje se da će mladi u Hrvatskoj biti osposobljeni za suočavanje s izazovima suvremenog društva te poticati na aktivno i odgovorno sudjelovanje u njegovom napretku, te razvijanje vlastitih potencijala kako bi se ostvarili i aktivno uključili u društvene aktivnosti. To podrazumijeva stvaranje okruženja koje potiče njihov osobni razvoj, podržava njihove interese i ambicije te pruža potrebne resurse i prilike za njihovu realizaciju.

U skladu s vizijom za mlade, svi ključni dionici društva djelovat će usmjerenim pristupom kako bi se mladima u Hrvatskoj osiguralo okruženje koje podržava kvalitetan rad s mladima te ih aktivno uključuje u inicijative koje jačaju njihovu sposobnost za izazivanje promjena u društvu i sudjelovanje u društvenim procesima. To uključuje vladu, obrazovne institucije, nevladine organizacije, poslovni sektor, medije i druge relevantne dionike koji imaju važnu ulogu u oblikovanju politika, programa i praksi usmjerenih prema mladima.

Nacionalni program za mlade za razdoblje od 2023. do 2025. godine predstavlja ključni strateški dokument koji definira prioritete i mjere usmjerene prema mladima u Hrvatskoj. Ovaj program naglašava važnost podrške mladima u razvoju njihovih vještina, interesa i potencijala, te ih potiče na aktivno sudjelovanje u društvenim procesima i inicijativama. Osim toga, program se oslanja na principe Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, kao i na smjernice i ciljeve Strategije EU-a za mlade za razdoblje od 2019. do 2027. godine³.

U Nacionalnom programu za mlade ističe se namjera osiguranja različitih inicijativa i aktivnosti koje će mladima pružiti prilike za obrazovanje, zapošljavanje, sudjelovanje u volonterskim aktivnostima, političkom angažmanu i razvoju njihovih vještina za budući profesionalni i osobni razvoj. Cilj je osnažiti mlade kao aktivne i odgovorne članove društva te ih potaknuti da preuzmu ulogu u oblikovanju budućnosti svoje zemlje.

Ukupno, Nacionalni program za mlade predstavlja temeljni okvir za unaprjeđenje položaja mladih u Republici Hrvatskoj, osiguravajući njihovu podršku, participaciju i integraciju u društvo i tržište rada. Integriranje politika za mlade u šire nacionalne i europske strategije ključno je za ostvarivanje dugoročnih ciljeva održivog razvoja i prosperiteta mladih i društva u cjelini.

Obrazovanje je jedno od ključnih područja na koje se fokusiraju politike i programi za mlade. To uključuje osiguranje pristupa visokokvalitetnom obrazovanju za sve mlade, podršku

³ <https://demografijaimladi.gov.hr/istaknute-teme/mladi-4064/nacionalni-program-za-mlade-4072/4072>

učenicima s posebnim potrebama, promicanje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te poticanje cjeloživotnog učenja. Cilj je osigurati da mladi steknu potrebna znanja, vještine i kompetencije koje će im omogućiti uspješan ulazak na tržište rada i aktivno sudjelovanje u društvu.

Zapošljavanje mladih predstavlja još jedan važan aspekt politika i programa za mlade. Programi poticanja zapošljavanja, stručne prakse, mentorstva i osposobljavanja usmjereni su na povećanje zapošljivosti mladih i smanjenje stope nezaposlenosti među mladima. Također se promiču inicijative za razvoj poduzetništva i samozapošljavanja među mladima kako bi se potaknula ekonomska aktivnost i inovacija.

Zdravstvene politike i programi za mlade obuhvaćaju promicanje fizičkog i mentalnog zdravlja, prevenciju bolesti, pristup reproduktivnoj zdravstvenoj skrbi te borbu protiv ovisnosti i nasilja među mladima. Važno je osigurati pristup kvalitetnim zdravstvenim uslugama i informacijama te poticati zdrav način života i prevenciju rizičnih ponašanja.

Kultura, sport i rekreacija također su važni segmenti politika i programa za mlade. Ovi programi pružaju mladima prilike za izražavanje kreativnosti, razvijanje interesa i talenata te sudjelovanje u društvenim i sportskim aktivnostima koje promiču zdrav način života, socijalnu integraciju i solidarnost.

Pored navedenog, politike i programi za mlade mogu uključivati i inicijative za promicanje političkog sudjelovanja i građanskog angažmana mladih, podršku ranjivim skupinama mladih poput mladih s invaliditetom ili iz ruralnih područja te mjere zaštite prava mladih i borbu protiv diskriminacije.

Politika usmjerena prema mladima obuhvaća širok spektar aktivnosti i mjera koje država primjenjuje kako bi osigurala optimalan razvoj mladih i njihovu integraciju u društvo. Ovaj definirani set instrumenata i organizacijskih oblika ima za cilj stvaranje poticajnog okruženja u kojem mladi mogu ostvariti svoj puni potencijal (Kovačić, 2015). Kada se govori o politici za mlade, ključno je razumjeti da ona obuhvaća različite aspekte i pristupe, te se prilagođava specifičnim potrebama i izazovima mladih u društvu.

Jedan od ključnih aspekata politike za mlade je politička participacija (Iličin, 2003). Participacija mladih može se promatrati na formalnoj (institucionalnoj) i neformalnoj (izvaninstitucionalnoj) razini, a njezina razina može ukazati na općenitu situaciju mladih u društvu (Grasso, 2017). Međutim, važno je imati na umu da mladi nisu jedini faktor koji utječe

na participaciju; država ima ključnu ulogu u poticanju participacije i osiguravanju odgovarajućih mehanizama kako bi se osiguralo da mladi imaju glas prilikom donošenja odluka koje ih se tiču kao članove zajednice.

Nacionalni programi i strategije usmjereni prema mladima, poput Nacionalnog programa za mlade za razdoblje od 2023. do 2025. godine u Republici Hrvatskoj, predstavljaju ključne alate u ostvarivanju politike za mlade. Ti programi obuhvaćaju niz prioriteta i mjera usklađenih s nacionalnim i europskim ciljevima te se provode kroz mehanizme financiranja i provedbe politika za mlade. Važno je da ovi programi budu usklađeni s realnim potrebama mladih i da pruže konkretne mogućnosti za njihov razvoj i integraciju u društvo.

Implementacija politika za mlade zahtijeva multidisciplinarni pristup i suradnju između različitih sektora, uključujući obrazovanje, zapošljavanje, socijalnu politiku i javnu upravu. Samo kroz koordinirane napore svih relevantnih dionika može se osigurati učinkovita politika koja će odgovoriti na stvarne potrebe i izazove mladih u društvu.

Ukupno gledano, politike i programi za mlade imaju ključnu ulogu u stvaranju poticajnog okruženja koje omogućuje mladima da ostvare svoj puni potencijal i doprinesu razvoju društva. Ovi programi trebaju biti usklađeni s potrebama mladih, promicati njihovo sudjelovanje i osigurati njihovu inkluziju u sve segmente društva.

5.2. Važnost inkluzije mladih u društvene procese

Uključivanje mladih u društvene procese i aktivnosti ključno je za stvaranje inkluzivnog i participativnog društva. Važnost inkluzije mladih ne može se previdjeti jer oni predstavljaju vitalnu demografsku skupinu s potencijalom za donošenje pozitivnih društvenih promjena. Inkluzija mladih nije samo pitanje pravde i jednakosti, već i strateški prioritet za razvoj održivih i prosperitetnih društava.

Tomić-Koludrović (2007) u svome radu naziva "Društveni angažman hrvatskih građana i građanki kao indikator društvenog kapitala" dolazi do činjenice da teoretičari neokomunitarizma, poput Etzionija, Belle, Putnama, Sandela, Taylora i Wuthnowa, zajedno s teoretičarima "politike svakodnevnice" i "refleksivne modernizacije", poput Giddensa i Becka, pridaju novu važnost društvenom djelovanju u zajednici.

Razumijevanje aktivnosti u zajednici kod ovih dviju skupina teoretičara suštinski se razlikuje jer proizlazi iz dviju različitih tradicija. Prva skupina temelji se na filozofiji

pragmatizma, koja promovira suradnju kao ključni element razvoja demokracije, te socijalnom evangelizmu koji naglašava moralnu obvezu pružanja pomoći članovima zajednice kao temeljnu vrijednost za postizanje potpunog ljudskog razvoja. S druge strane, druga skupina teoretičara polazi od europske tradicije socijalne države. Neokomunitaristi vjeruju da su prava pojedinca u zajednici nerazdvojiva od njihovih društvenih obaveza, dok teoretičari "refleksivne modernizacije" ističu novu dinamiku odnosa između pojedinca i društva u suvremenim društvima gdje individualizacija sve više jača.

Iako postoje razlike u interpretacijama i temeljnim stajalištima, oba pristupa promiču aktivno sudjelovanje u zajednici i slažu se da je to ključni preduvjet za razvoj civilnog društva. Stoga se u prvom dijelu ovog članka sažeto iznose glavni argumenti koji su doveli predstavnike neokomunitarizma i teoretičare "refleksivne modernizacije" do zaključka o važnosti društvenog angažmana u razvijenim suvremenim društvima. Ova kratka analiza uključena je u članak kako bi pružila komparativni kontekst za interpretaciju rezultata istraživanja Franjevačkog instituta za kulturu mira, omogućujući usporedbu stanja u hrvatskom društvu s razvijenim društvima koja se temelje na različitim tradicijama društvenog angažmana. (Tomić-Koludrović, 2007)

Jedan od ključnih aspekata inkluzije mladih je pružanje prilika za volontiranje. Volontiranje omogućuje mladima da se aktivno uključe u zajednicu, razvijaju vještine, stječu iskustvo i osjećaju pripadnost. Kroz volontiranje, mladi mogu doprinijeti rješavanju lokalnih problema, podržati ranjive skupine i promicati socijalnu solidarnost.

Volontiranje predstavlja ključni element za uspostavljanje svjetskog mira i stvaranje harmoničnih zajednica. Kroz volontiranje, pojedinci pružaju svoje usluge drugima, što doprinosi obrazovanju i stvara osjećaj zajedništva među ljudima (Thoits, 2001). Važno je shvatiti da volontiranje nije samo akt altruizma, već i važan korak prema izgradnji i očuvanju zdravih građanskih društava u budućnosti (Van Willigen, 2000).

Različiti istraživači su tijekom godina istraživali razloge i implikacije volontiranja te pokušali uspostaviti odnos između društvenih i fizioloških aspekata volontiranja. Razvijeni su modeli koji objašnjavaju različite motive i koristi volontiranja (Sullivan, 1997). Primijećeno je da ljudi volontiraju iz različitih razloga, uključujući želju za stjecanjem novih vještina, povećanjem samopouzdanja, jačanjem samopoštovanja te izražavanjem predanosti zajednici i osobnih vrijednosti (Omoto i Allen, 1990).

Model vrijednosti i stavova ističe važnu povezanost između volonterskih usluga i individualnih uvjerenja o važnosti sudjelovanja u zajednici ili altruističke odgovornosti

(Janoski, 1998). Osim toga, model osobnosti volontera opisuje individualne osobine koje potiču pojedinca na volontiranje. Važno je napomenuti da volontiranje ima pozitivan utjecaj na psihološko blagostanje pojedinca, što uključuje sposobnost psihološkog i emocionalnog razvoja, razumijevanje drugih, prevladavanje psiholoških problema i održavanje socijalnih odnosa.

Studije su pokazale pozitivnu povezanost između sreće i mentalnog blagostanja (Kamkary i Shokrzadeh, 2012). Volontiranje često dovodi do povećanja razine sreće, posebno kada postoji osobni kontakt između volontera i korisnika usluga. Osjećaj sreće i zadovoljstva pojačava se kada volonteri pomažu ljudima koje ne poznaju, što dodatno potiče osjećaj pripadnosti i zadovoljstva (Steger, 2008).

Politički angažman, prema Mladenović i Urošević (2021), predstavlja jedan od načina javnog individualnog ili grupnog ulaganja u zajednicu na lokalnoj, nacionalnoj ili globalnoj razini, vođen specifičnim idejnim i ideološkim svjetonazorom te političkim ciljevima. On je dio šireg društvenog angažmana i temelji se na pretpostavci da građani nisu samo objekti već i subjekti političkog procesa, odnosno nositelji političke suverenosti.

U antičko doba, politički angažman podrazumijevao je zastupanje ideja javnog dobra i bio je neodvojiv od etike i općeg interesa, posebice u kontekstu staleškog društva. U srednjem veku, politički angažman bio je ograničen na djelovanje vladara i moćnih feudalaca, dok se u modernom dobu pojavljuje kao povezanost s državom kao organizacijskim oblikom društva.

U suvremenom kontekstu, politički angažman izravno je povezan s upravljanjem javnim poslovima na lokalnoj, nacionalnoj i internacionalnoj razini s ciljem ostvarivanja različitih interesa ili vizija društvenog i ekonomskog razvoja. Može se manifestirati kroz sudjelovanje u političkim organizacijama radi stjecanja podrške i promocije vlastitih ideoloških stajališta te trajnu zainteresiranost za političku zajednicu i redovito sudjelovanje u javnim poslovima.

Važno je napomenuti da politički angažman može poprimiti različite oblike ovisno o povijesnom, nacionalnom i institucionalnom kontekstu te da se u liberalno-demokratskim društvima, poput predstavničkih demokracija, može manifestirati kroz različite razine aktivnosti, uključujući sudjelovanje na izborima, podršku građanskim inicijativama, socijalnim borbama te sudjelovanje u masovnim protestima i kampanjama. (Mladenović i Urošević, 2021).

5.3. Zakon o savjetima mladih RH – od ideje do realizacije

Dva ključna dokumenta, Nacionalni program djelovanja za mlade 2003. – 2008.

(NPDM) i Europska povelja o sudjelovanju mladih u životu na lokalnoj i regionalnoj razini (Povelja), imala su značajan utjecaj na stvaranje Zakona o savjetima mladih (ZSM) u Hrvatskoj (Buković i Miošić, 2012). NPDM je bio prvi strateški dokument politike za mlade u zemlji, rezultat intenzivnog zagovaračkog napora koji je također doveo do formiranja Mreže mladih Hrvatske (MMH). S druge strane, Povelja je bila službeni dokument Vijeća Europe koji je postavio ciljeve za sudjelovanje mladih, ostavljajući implementaciju državama potpisnicama.

U fazi razvoja ZSM-a, MOBMS⁴ i MMH su bili ključni dionici u političkom procesu. Dok je MOBMS predstavljao resorno tijelo za politiku mladih na nacionalnoj razini, MMH je bila nacionalna krovna organizacija mladih. NPDM je postavio okvir za kreiranje ZSM-a, definirajući potrebu za savjetima mladih na lokalnoj razini kao mehanizmom za uključivanje mladih u procese donošenja odluka (Buković i Miošić, 2012). S druge strane, Povelja je pružila smjernice za ostvarivanje sudjelovanja mladih, ali je prepustila dizajn i implementaciju državama članicama.

U procesu donošenja ZSM-a, bilo je važno promatrati primjere i prakse drugih europskih država koje su već imale slične mehanizme uključivanja mladih u proces donošenja odluka. Ovi primjeri su služili kao inspiracija i smjernica za oblikovanje zakona u Hrvatskoj. Međutim, treba napomenuti da su i NPDM i Povelja postavljali ciljeve i smjernice, ali su ostavljali prostor za prilagodbu i implementaciju na nacionalnoj razini, što je omogućilo aktivnu ulogu MOBMS-a i MMH-a u oblikovanju ZSM-a (Buković i Miošić, 2012).

Mjera 75 NPDM-a je postavila temelje za razvoj Zakona o vijećima mladih, koji je trebao regulirati osnivanje, status i funkcioniranje ovih tijela. Citirana mjera iz NPDM-a navodi: "Vijeća mladih osnivala bi se na lokalnoj razini (općine i gradovi) od predstavnika lokalnih udruga mladih i za mlade, a bila bi zadužena za zastupanje interesa i potreba svih skupina mladih na razini određene zajednice, koordinaciju aktivnosti za mlade, te bi izabirala predstavnike koji bi sudjelovali u radu općinskih i gradskih vijeća te županijskih vijeća (bez prava formalnog odlučivanja). Vijeća mladih općina i gradova bi se međusobno povezivala i putem svojih predstavnika tvorila županijska (regionalna) vijeća mladih."

⁴ MOBMS je skraćenica za Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, koje je predstavljalo resorno tijelo za politiku mladih na nacionalnoj razini u Hrvatskoj.

Ova mjera NPDM-a dodatno je potaknula osnivanje tijela za mlade na lokalnoj razini, što je u skladu s ciljevima uključivanja mladih u procese donošenja odluka i promicanja njihovih interesa. Međutim, u praksi, provedba ove mjere suočila se s izazovima zbog različitih stavova dionika, kako MOBMS-a, tako i MMH-a.

MOBMS je uglavnom promatrao vijeća mladih kao tijela s savjetodavnom ulogom, koja bi se birala od strane predstavničkih tijela lokalne i regionalne samouprave. S druge strane, MMH je vidio vijeća mladih kao autonomne mreže lokalnih organizacija mladih, koje bi trebale imati značajnu ulogu u zastupanju interesa mladih i pružanju savjeta lokalnim vlastima.

Ovaj nesuglasje rezultiralo je teškim i složenim procesom donošenja zakona, što je dovelo do izrade brojnih radnih verzija prije nego što je tekst poslan u saborsku proceduru 2006. godine. Izazovi u zakonodavnom procesu bili su posljedica različitih viđenja uloge vijeća mladih i pokušaja usklađivanja tih različitih stajališta.

U konačnoj verziji zakonskog teksta, prevladala je perspektiva MOBMS-a, koja je definirala vijeća mladih kao savjetodavna tijela predstavničkih tijela lokalnih i regionalnih vlasti, koja bi se birala od strane samih vlasti. MMH, s druge strane, prihvatila je ovakav oblik sudjelovanja mladih u procesima odlučivanja kao značajan korak naprijed u odnosu na nedostatak institucionalnih struktura. Stoga su pristali na strukturno uređivanje konačnog teksta, kako bi se postigla dosljednost i uskladili elementi koji definiraju vijeća mladih kao autonomne mreže organizacija. Iako su predstavnici MMH-a inzistirali na promjeni naziva u Zakon o savjetima mladih, uvođenje naziva "Zakon o vijećima mladih" izazvalo je zabrinutost zbog mogućih konfuzija u terminologiji, te moguće štete razvoju sektora mladih u Hrvatskoj.

Na koncu, MOBMS je uvažio zagovaračke napore MMH-a te promijenio naziv zakonskog prijedloga u trećem saborskom čitanju, što je predstavljalo dosad neponovljeni presedan u hrvatskoj zakonodavnoj praksi. Zakon o savjetima mladih usvojen je u Hrvatskom saboru 16. veljače 2007.

Provedba Zakona suočila se s brojnim izazovima na terenu. Iako je svim lokalnim jedinicama propisan rok od šest mjeseci za formiranje savjeta mladih, mnoge to nisu ostvarile ni nakon isteka tog roka. Tamo gdje su savjeti osnovani, primjetna je bila neujednačena primjena Zakona, što je rezultiralo u nedostatku jasnih smjernica i sankcija za njegovo kršenje. Primjerice, problemi su se javljali u popunjavanju praznih mjesta u savjetima ili u načinu

raspisivanja javnih poziva. Nedostatak sankcija za kršenje Zakona, kao što su isplate naknada članovima savjeta, potaknuo je lokalne vlasti da ne mijenjaju nezakonite prakse.

Mreža mladih Hrvatske preuzela je dio odgovornosti za rješavanje situacije. Organizirali su edukacije i savjetovanja s lokalnim vlastima i članovima savjeta mladih kako bi poboljšali situaciju. Kroz ta iskustva, stekli su dublji uvid u probleme na terenu te razvili nove prijedloge za poboljšanje Zakona o savjetima mladih. Detaljan pregled tih iskustava i prijedloga MMH-a može se pronaći u knjizi "Zakon o savjetima mladih u praksi" (Bužinkić, 2010).

Konačno, u skladu s drugim mjerama područja "Aktivno sudjelovanje mladih u društvu" unutar Nacionalnog programa za mlade 2009. – 2013., MOBMS je 2011. pokrenulo proces izmjena i dopuna ZSM-a. Ovaj proces uključivao je formiranje radne skupine, provedbu konzultativnog procesa na terenu te izradu analize provedbe koju je provodio profesor Pravnog fakulteta u Zagrebu, dr. Ivan Koprić, voditelj stručne radne skupine. Međutim, proces se pokazao znatno zahtjevnijim nego što se očekivalo zbog suštinskog neslaganja unutar radne skupine oko osnovnih pitanja kao što su način izbora i djelokrug rada savjeta mladih. Stoga prijedlog nije uvršten u zakonodavnu proceduru u 2011. Na taj način, Ministarstvo socijalne politike i mladih, novoosnovano, preuzelo je ovaj "vrući krumpir", najavivši reviziju postojećeg i izradu novog Zakona o savjetima mladih kao jedan od prioriteta za 2012 (Buković i Miošić, 2012).

Zakon o savjetima mladih predstavlja važan pravni instrument koji regulira osnivanje, djelokrug i način funkcioniranja savjeta mladih u Hrvatskoj. Ovaj zakon ima za cilj promicanje sudjelovanja mladih u procesima odlučivanja, potiče njihovu aktivnu ulogu u javnom životu te osigurava informiranje, savjetovanje i zaštitu interesa mladih na lokalnoj i nacionalnoj razini. Kroz pravnu regulativu koja se odnosi na osnivanje, djelokrug i postupak izbora članova savjeta mladih, ovaj zakon pruža okvir za organiziranje i djelovanje savjeta mladih širom Hrvatske.

Zakon o savjetima (NN 41/14, 83/23) mladih popisuje postupak osnivanja savjeta mladih na lokalnoj i regionalnoj razini, te definira njihov pravni status i ustrojstvo. Savjeti mladih osnivaju se kao tijela koja zastupaju interese i potrebe mladih u zajednici te koordiniraju aktivnosti usmjerene prema mladima. Njihovi članovi biraju se iz redova lokalnih udruga mladih i za mlade, a savjeti mladih mogu imati i svoje predstavnike u tijelima lokalne i regionalne samouprave, iako bez formalnog prava odlučivanja. Kroz svoj rad, savjeti mladih promiču participaciju mladih u donošenju odluka i doprinose razvoju lokalne zajednice.

Djelokrug savjeta mladih definiran je u skladu s ciljevima Zakona o savjetima mladih.

Oni imaju zadaću sudjelovati u procesima odlučivanja o javnim poslovima od interesa za mlade, što uključuje područja poput obrazovanja, zapošljavanja, kulture, sporta, zdravstva i okoliša. Također, savjeti mladih pružaju informacije, savjete i podršku mladima u njihovim aktivnostima te promiču njihove interese na lokalnoj i nacionalnoj razini. Kroz svoj rad, savjeti mladih doprinose boljem razumijevanju potreba mladih i donošenju politika usmjerenih prema njihovom dobrobiti.

Postupak izbora članova savjeta mladih jedan je od ključnih elemenata ovog zakona. On osigurava transparentan i demokratski proces odabira članova savjeta mladih iz redova lokalnih udruga mladih i za mlade. Ovaj postupak omogućava mladima da aktivno sudjeluju u formiranju savjeta mladih i doprinose raznolikosti i reprezentativnosti tih tijela. Kroz izbor svojih članova, savjeti mladih osiguravaju široku participaciju mladih različitih profila i interesa te promiču inkluzivnost i demokratičnost u svom radu.

Uz osnivanje, djelokrug i postupak izbora članova, Zakon o savjetima mladih regulira i druga pitanja od značaja za rad savjeta mladih. To uključuje propise o načinu rada savjeta mladih, njihovim ovlastima i obvezama, kao i mehanizmima praćenja i evaluacije njihovog rada. Također, zakon pruža smjernice za suradnju savjeta mladih s lokalnim i regionalnim vlastima te drugim relevantnim dionicima u zajednici. Kroz sve ove odredbe, Zakon o savjetima mladih osigurava adekvatan pravni okvir za djelovanje savjeta mladih i promiče njihovu ulogu u unaprjeđenju položaja mladih u društvu.

6. CIVILNI ANGAŽMAN MLADIH - PERSPEKTIVA LITERATURE I JAVNIH POLITIKA

S obzirom na kompleksnost definiranja pojma civilnog angažmana i relativno rijetku zastupljenost istraživanja na tu temu u Hrvatskoj, posebno u kontekstu mladih, literatura koja se bavi ovom tematikom nije obilna. Ipak, uočava se da su u nedavnoj prošlosti provedena značajna istraživanja koja se bave različitim aspektima civilnog angažmana mladih, sukladno konceptu koji je definiran u ovom radu. Iako direktni fokus na civilni angažman možda nije bio primaran u nekim od tih istraživanja, relevantne spoznaje i zaključci mogu se koristiti za sagledavanje šireg konteksta. Stoga, iako nećemo imati obilježja izravno usmjerena na civilni angažman mladih, kroz prizmu različitih istraživačkih pristupa i nalaza, bit će moguće osvijetliti aspekte koji su relevantni za naše istraživačke ciljeve.

6.1. Razvoj građanske kompetencije mladih

Prema Almondu i Verbi (1963.), politička kultura ima ključnu ulogu u učinkovitosti demokracije, jer odražava stavove i mišljenja građana o političkim procesima i njihovu ulogu u istima. Zbornik "Od podanika do građana: razvoj građanske kompetencije mladih" (Kovačić i Horvat, 2017) istražuje razumijevanje političkih procesa među mladima u Hrvatskoj te njihovu participacijsku političku kulturu. Zbornik je strukturiran iz dva dijela, pa u prvom dijelu Kovačić i Horvat (2017) analiziraju provedbu građanskog odgoja i obrazovanja (GOO) te stanje političke pismenosti mladih u Hrvatskoj, dok se drugi dio odnosi na regionalni kontekst uspostave i razvoja GOO-a u susjednim zemljama. Istraživanja ukazuju na nisku razinu političke pismenosti među maturantima, s različitim interpretacijama rezultata. Čulum i sur. (2016) istražuju političko znanje hrvatskih maturanata te otkrivaju da obrazovni faktori najviše utječu na njihovo političko znanje, dok politička participacija maturanata pokazuje slabe rezultate, s preferencijom za neformalne oblike sudjelovanja. Autori zaključuju da je potrebno uvesti jedinstven program političke edukacije kako bi se anulirale segmentacije učenika ovisno o školi. Bovan i Širinić (2016) istražuju stavove maturanata, dok Ilišin (2014) analizira njihovu socijalnu i političku participaciju, uz zaključak da obrazovni program i školski uspjeh najviše utječu na razlike među učenicima. Spajić-Vrkaš i Horvat (2016) istražuju školsku kulturu u Hrvatskoj, ističući potrebu za većom obuhvaćenošću tema demokracije i uloge građana u redovnom školskom programu.

U posljednjem poglavlju prvog dijela zbornika, autorice Spajić-Vrkaš i Čehulić (2016) iznose zaključke međunarodnih istraživanja (CIVED i ICCS), koji ukazuju na trend koji se primjećuje i u Hrvatskoj. Većina učenika poznaje temeljna demokratska načela, ali njihovo razumijevanje je površno. Osim toga, istraživanja pokazuju varijabilnost modela građanskog odgoja i obrazovanja (GOO) među zemljama te stagnaciju ili nazadovanje znanja učenika u gotovo svim zemljama. Na europskoj razini postoji jaz između "starih" demokracija, koje su ozbiljno shvatile potrebu za provođenjem GOO-a, i "novih" demokracija, u kojima se on zadržao na razini političke retorike. U Jugoistočnoj Europi, znanje i razumijevanje demokratskih procesa su ispod prosjeka, pri čemu BiH ostvaruje najbolje rezultate, što je vjerojatno povezano s tim što je GOO uveden ranije kao obavezan poseban predmet.

Istraživanja sugeriraju da unatoč niskim razinama političke pismenosti među maturantima, postoji trend napretka u većini segmenata u odnosu na prethodna istraživanja provedena prije deset godina (Kovačić i Horvat, 2017). To daje nadu da bi s vremenom, uz dodatan rad na razvoju kurikuluma GOO-a i njegovog uvođenja kao obaveznog predmeta za sve škole, mogli očekivati napredak ne samo u Hrvatskoj, već i u cijeloj regiji. Važno je napomenuti da ovi zaključci proizlaze iz analize podataka o političkoj pismenosti maturanata te da bi se trebali nadopuniti podacima o političkoj pismenosti ostalih generacija i drugih populacija mladih, kao što su studenti i zaposleni. Ova šira slika omogućila bi bolje razumijevanje građanskih kompetencija i potencijalnih problema u njihovom razvoju i primjeni.

U radu "Uloga sveučilišta u obrazovanju društveno odgovornih i aktivnih građana" Žužić (2010) analizira važnost i ulogu sveučilišta u promicanju društvene odgovornosti i aktivnog građanstva, ističući povezanost te uloge sa civilnom misijom sveučilišta. Rad pruža pregled stanja na hrvatskim sveučilištima, prezentirajući rezultate istraživanja provedenih u tom kontekstu.

Žužić (2010) zaključuje da je sveučilište integralni dio društvene zajednice te je njegova uloga neraskidivo povezana s društvom u kojem djeluje. Tvrditi da sveučilište i društvo trebaju jedno drugo kako bi učinkovito funkcionirali možda zvuči kao uobičajena fraza, ali to zapravo odražava stvarnost. Sveučilište i društvo bi trebali biti osjetljivi na potrebe jedno drugog, reagirati na njih te zajednički doprinositi razvoju. Jača suradnja između njih potiče sinergijski učinak i veću društvenu koheziju.

Važno je istaknuti da sveučilište ne smije zanemariti svoju civilnu misiju jer ono služi kao uzor mladim ljudima. Mladi uče promatrajući svoje okruženje, uključujući i institucije

poput sveučilišta, te je važno da im ono pruža pozitivan primjer. Primjeri kao što je Sveučilište u Puli pokazuju pozitivne prakse, omogućujući studentima sudjelovanje u projektima poput volontiranja i učenja zalaganjem u zajednici. Međutim, takve aktivnosti nisu uvijek sustavne i kontinuirane, a civilna misija nije uvijek institucionalizirana.

Projekti poput ovih često ovise o entuzijazmu i motivaciji pojedinih nastavnika koji su svjesni važnosti obrazovanja aktivnih i društveno odgovornih građana. No, ostaje pitanje vrednovanja angažmana nastavnika te hoće li takvi projekti postati trajni dio sveučilišne prakse. Potrebno je kontinuirano poticati i podržavati ovakve inicijative te ih integrirati u redoviti obrazovni proces kako bi postale sastavni dio svakodnevne prakse sveučilišta.

6.2. Aktivno sudjelovanje mladih i održivi razvoj zajednice prema Nacionalnom programu za mlade za razdoblje 2020. do 2024.

Prema Nacionalnom programu za mlade za razdoblje od 2020. do 2024. važno je naglasiti punopravno sudjelovanje mladih u javnom životu, što se ostvaruje putem savjeta mladih na lokalnim i regionalnim razinama. Savjeti mladih predstavljaju priinstitucionalnu političku participaciju, koja uključuje savjetodavna i predstavnička tijela koja zastupaju interese mladih (Kovačić, 2014). Prema Zakonu o savjetima mladih iz 2014., oni promiču prava, potrebe i interese mladih na lokalnoj i područnoj razini, a članovi mogu biti mlade osobe između 15 i 30 godina (Zakon o savjetima mladih, 2014).

Savjeti mladih imaju različite funkcije, uključujući raspravu o pitanjima važnim za mlade, iniciranje donošenja odluka i programa za mlade te sudjelovanje u izradi lokalnih programa za mlade (Zakon o savjetima mladih, 2014). Financiranje rada savjeta mladih osiguravaju jedinice lokalne i područne samouprave (Zakon o savjetima mladih, 2014). Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku prati provedbu zakona i prikuplja godišnje podatke od jedinica lokalne i regionalne samouprave (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, 2020).

Zakon o savjetima mladih uređuje osnivanje savjeta mladih, djelokrug, postupak izbora te druga pitanja od značaja za njihov rad. Cilj zakona je sudjelovanje mladih u odlučivanju o upravljanju javnim poslovima od interesa i značaja za mlade, aktivno uključivanje mladih u javni život te informiranje i savjetovanje u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave. Savjeti mladih osnivaju se kao savjetodavna tijela JLP(R)S, a njihova zadaća je

promicanje i zagovaranje prava, potrebe i interesa mladih na njihovoj lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini.

Nacionalni programi za mlade u prošlim razdobljima i u ovom aktualnom ističu aktivno sudjelovanje mladih u društvu kao ključno strateško područje. Koncept aktivnog građanstva, koji povezuje pravni status s ulogom u društvu, posebno je važan za javne politike usmjerene prema mladima kako bi im pružili podršku u punopravnom sudjelovanju u životu zajednice, već i prije formalnog ulaska u svijet odraslih.

S obzirom na raznolikost mlade populacije i izazove s kojima se suočavaju, ključno je naglasiti važnost njihovog potpunog sudjelovanja u svim segmentima javnog života. Istraživanje "Generacija osujećenih: Mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća" ističe nedostatak društvenog i političkog angažmana mladih te postavlja pitanje kako ih potaknuti na veći društveni aktivizam (Ilišin i Spajić Vrkaš, 2017). Uključivanje mladih putem savjeta mladih na lokalnoj i područnoj razini te kroz proces Dijaloga EU-a s mladima predstavlja dostupne mehanizme za njihovo uključivanje na lokalnoj, regionalnoj i europskoj razini.

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku prati provedbu Zakona o savjetima mladih godišnjim prikupljanjem podataka od jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (JLP(R)S). Prema Godišnjem izvještaju o radu savjeta mladih u 2017. na području RH osnovano je 106 savjeta mladih od kojih je u 2017. aktivno djelovalo njih 86. U odnosu na 2016., broj aktivnih savjeta mladih u 2017. manji je za 40%. Od ukupno 576 JLP(R)S u RH, tek nešto više od 18% njih osnovalo je savjet mladih. Prema županijskim izvještajima, uočava se s jedne strane nedostatak inicijative za osnivanje savjeta mladih od strane JLP(R)S koje su dužne uputiti javni poziv i provesti postupak osnivanja, a s druge strane manjak zanimanja mladih za uključivanje u društveno-politički život na lokalnoj razini. S obzirom na rezultate godišnjih izvještaja o radu savjeta mladih, potrebno je uložiti dodatne napore usmjerene edukaciji mladih, članova savjeta mladih i predstavnika JLP(R)S kako bi se osnovao što veći broj savjeta mladih te kako bi savjeti mladih bili što djelotvorniji u svom radu (Ilišin i Spajić-Vrkaš, 2017).

Jedan od načina aktivnog uključivanja mladih u proces donošenja i provođenja odluka na lokalnoj razini je putem izrade lokalnih i regionalnih programa za mlade. Ovaj pristup omogućuje mladima da se upoznaju s političkim procesima kao načinom rješavanja bitnih pitanja za njihov život u lokalnoj zajednici. Potiče se županije, gradove i općine da sustavno razvijaju, usvajaju i prate provedbu svojih lokalnih ili područnih programa za mlade u

partnerstvu s udrugama mladih i za mlade, uzimajući u obzir specifične interese i potrebe mladih na tom području.

Mladi su aktivna skupina koja pokreće pozitivne promjene u društvu putem volontiranja, kako pokazuju podaci Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. Prema evidenciji organiziranog volontiranja, mladi u dobi od 15 do 30 godina čine najveći udio volontera. Primjerice, u 2018. godini, njihov udio u ukupnom broju volontera bio je impresivnih 50,6%. Važno je napomenuti da ovi službeni podaci možda ne obuhvaćaju sve volontere zbog nedostatka obveze organizatora volontiranja da dostave izvješća. Stoga se može pretpostaviti da je stvarni broj volontera, posebno mladih, još veći (Ilišin i Spajić-Vrkaš, 2017).

Mladi su ključni sudionici u društvenim procesima te svojim volonterskim angažmanom doprinose razvoju lokalnih zajednica. Volontiranje ne samo da omogućuje mladima stjecanje novih vještina i znanja, već potiče i razvoj osobnih potencijala, što je izuzetno važno za njihov osobni i profesionalni rast. Također, volontiranje pruža priliku za učenje od drugih te razmjenu iskustava među mladima iz različitih dijelova svijeta, što doprinosi smanjenju predrasuda i stereotipa te promicanju tolerancije i pravednosti u društvu.

Kroz Nacionalni program za razvoj volonterstva za razdoblje od 2020. do 2024. godine, vlada RH nastoji stvoriti poticajno okruženje za aktivno uključivanje mladih u društvene procese te njihov doprinos različitim područjima društvenog razvoja. Ovaj program predstavlja platformu za razvoj i podršku volonterskim inicijativama mladih širom zemlje.

Strukturirani dijalog, kao dio Dijaloga EU-a s mladima koji se provodi u RH od 2013., važan je mehanizam za sudjelovanje mladih u kreiranju politika. Kroz ovaj proces, mladi imaju priliku savjetovati se s predstavnicima tijela javne vlasti i institucijama Europske unije o pitanjima koja su važna za njihovu populaciju. Cilj je osigurati da mišljenja i preporuke mladih budu integrirane u nacionalne i europske politike za mlade, s ciljem poboljšanja njihovog položaja i kvalitete života.

U skladu s tim, Nacionalna radna skupina osnovana je radi koordinacije provođenja strukturiranog dijaloga, okupljajući predstavnike državne uprave i udruge mladih i za mlade. Ovo tijelo ima ključnu ulogu u osiguravanju da glas mladih bude čut i da njihove potrebe budu adekvatno adresirane u političkim odlukama.

Ključni je cilj poticati svijest mladih o mehanizmima sudjelovanja u društvenim procesima kako bi se osiguralo njihovo punopravno sudjelovanje u zajednici. To se postiže

poticanjem aktivnosti organizacija civilnog društva i jačanjem uloge udruga mladih i za mlade, omogućavajući im da aktivno sudjeluju u oblikovanju šire društvene stvarnosti. Ovo je ključno za izgradnju inkluzivnog i participativnog društva u kojem se glas mladih čuje i cijeni.

7. CIVILNI ANGAŽMAN MLADIH U PAZINU

U srcu Istre, u gradu Pazinu, mladi su oduvijek bili vitalni dio lokalne zajednice. Njihov civilni angažman, obilježen bogatom poviješću, oblikovao je identitet grada i doprinio njegovom razvoju kroz različite aktivnosti i inicijative. Povijest civilnog angažmana mladih u Pazinu, kako će biti prikazana u ovom poglavlju, oslikava duboko ukorijenjenu tradiciju aktivnog sudjelovanja mladih u javnom životu. Uz to, istražiti će se raznolike aktivnosti i inicijative koje su mladi pokrenuli ili podržali u Pazinu, prateći njihovu evoluciju kroz protekle godine. Posebna pozornost bit će posvećena suradnji mladih s lokalnim institucijama i organizacijama, istražujući kako ta suradnja oblikuje i potiče različite oblike civilnog angažmana. Analizirat će se i Lokalni program za mlade Grada Pazina za razdoblje od 2023. do 2027., istražujući kako se reflektira na stvaranje povoljnog okruženja za razvoj civilnog angažmana mladih.

7.1. Suradnja grada Pazina sa mladima

Suradnja Grada Pazina s mladima predstavlja ključni segment lokalne politike koja se kontinuirano razvija i prilagođava potrebama mladih u zajednici. Dugogodišnja suradnja i angažman mladih kroz organizacije civilnog društva te neformalna, povezujuća atmosfera Pazina čine temelj za stvaranje kvalitetnog okruženja za mlade.

Savjet mladih Grada Pazina, osnovan 2007. godine, ističe se kao jedan od aktivnijih u Istarskoj županiji. Njegov je cilj uključiti mlade u proces donošenja odluka kroz redovite sastanke i istraživanja o njihovim potrebama i željama. Funkcionira na temelju godišnjih sastanaka na kojima sudjeluju članovi, zamjenici i suradnici iz različitih organizacija civilnog društva i institucija, kako bi se ostvarila što kvalitetnija suradnja i procjena potreba mladih.

Tijekom 2016. godine provedena je prva Anketa za ispitivanje problema, potreba i mišljenja mladih u gradu Pazinu, rezultati koje su poslužili kao osnova za kreiranje raznovrsnih aktivnosti i programa za mlade u suradnji s udrugama i odgojno-obrazovnim institucijama.

Članovi Savjeta mladih Pazina također su aktivni na županijskoj razini, sudjelujući u organizaciji Dana mladih Istarske županije i kreiranju Regionalnog programa djelovanja za mlade Istarske županije 2018. – 2022. Godine (Lokalni program za mlade Grada Pazina 2023. – 2027.).

Grad Pazin također sudjeluje u raznim projektima i programima s organizacijama civilnog društva na lokalnoj i regionalnoj razini, što doprinosi daljnjem razvoju rada s mladima. Primjerice, u razdoblju od 2019. do 2021. godine, grad je sudjelovao u projektu strateškog partnerstva u području mladih uz podršku Erasmus+ programa Europske unije pod nazivom „Europe Goes Local – Supporting Youth Work at the Municipal Level“. Kroz ovaj projekt provedena su studijska putovanja te razmjena iskustava s drugim jedinicama lokalne samouprave, što je poslužilo kao temelj za razvoj i provedbu projekta dijaloga mladih i donositelja odluka (Lokalni program za mlade Grada Pazina 2023. – 2027.).

U suradnji s djelatnicima AMPEU-a, Grad Pazin izradio je individualan plan rada s mladima s ciljem jačanja njihovih kompetencija i poboljšanja javnih politika za mlade. Rad s mladima spada u djelokrug Upravnog odjela za društvene djelatnosti, koji vodi i Savjet mladih Grada Pazina.

No, mladenački aktivizam i neovisnost također su snažno prisutni u pazinskim udrugama i klubovima mladih. Klub mladih „Bad Taste“, koji je djelovao do 2003. godine, i „Klub mladih Pazin“, osnovan 2005. godine, bili su važni centri okupljanja mladih tijekom 90ih godina. Danas, najaktivnija udruga mladih i za mlade je Centar za mlade „Alarm“ Pazin, koji surađuje s Gradom kao ravnopravan partner na brojnim projektima i aktivnostima koje promiču aktivno sudjelovanje mladih u životu lokalne zajednice (Lokalni program za mlade Grada Pazina 2023. – 2027.).

U zaključku, suradnja Grada Pazina s mladima, kako kroz institucionalne mehanizme poput Savjeta mladih, tako i kroz aktivnosti udruga i klubova mladih, ključna je za izgradnju prosperitetne i uključujuće zajednice. Ova suradnja osigurava da se potrebe i perspektive mladih uzimaju u obzir prilikom donošenja odluka te potiče aktivno sudjelovanje mladih u stvaranju bolje budućnosti za sve u Pazinu.

7.2. Aktivnosti i inicijative mladih u Pazinu

Aktivnosti i inicijative mladih u Pazinu predstavljaju vitalan dio kulturnog, društvenog i civilnog života grada. Mladi u Pazinu aktivno sudjeluju u različitim projektima, programima i inicijativama koje im omogućuju da izraze svoje interese, steknu nova iskustva te doprinesu razvoju lokalne zajednice.

Jedna od značajnih aktivnosti mladih u Pazinu je organizacija kulturnih događaja i manifestacija. Primjerice, Pazinski "Legendfest" predstavlja autentičan spoj lokalne kulture, tradicije i bogatog folklora Istre. Ovaj festival promovira narodne priče, legende i mitove kroz različite kulturne aktivnosti poput kazališnih predstava, koncerata i izložbi. Mladi u Pazinu aktivno sudjeluju u organizaciji "Legendfesta" kao volonteri, glumci, glazbenici ili dio tehničkog osoblja, pružajući svoj doprinos u stvaranju jedinstvenog kulturnog doživljaja. Zahvaljujući "Legendfestu", Pazin postaje središnje mjesto okupljanja ljubitelja kulture iz cijele regije. Sumrak vrućih srpanjskih večeri obogaćen je jedinstvenim doživljajem koji osvježava duh prošlosti i potiče maštu posjetitelja. Legende koje zažive tijekom festivala postaju inspiracija za nova iskustva i razgovore, stvarajući neprocjenjivo kulturno naslijeđe koje se prenosi s generacije na generaciju⁵.

Pored kulturnih događaja, mladi u Pazinu sudjeluju i u različitim društvenim inicijativama i projektima. Na lokalnoj razini, organiziraju se akcije čišćenja okoliša, humanitarne akcije, volonterski projekti te edukativne radionice. Ove aktivnosti potiču solidarnost, društvenu odgovornost i osvještavanje o važnosti očuvanja okoliša među mladima u Pazinu.

Osim toga, sport ima značajnu ulogu u životu mladih Pazinjana. Mladi se aktivno uključuju u sportske klubove i udruge te sudjeluju u organizaciji sportskih događaja kao što su turniri, natjecanja i trening kampovi. Na primjer, lokalni nogometni klubovi organiziraju turnire za mlade nogometaše kako bi potaknuli sportski duh i razvijali talente u zajednici.

Volonterski rad također predstavlja važan segment aktivnosti mladih u Pazinu. Mladi se angažiraju u različitim volonterskim projektima koji im omogućuju da pruže pomoć i podršku svojim sugrađanima u potrebi. To može uključivati volontiranje u lokalnim humanitarnim organizacijama, sudjelovanje u akcijama čišćenja okoliša ili organiziranje humanitarnih događaja za prikupljanje sredstava.

Kreativnost mladih Pazinjana izražava se i kroz umjetničke aktivnosti i radionice. Mladi se okupljaju u umjetničkim studijima i centrima kako bi razvijali svoje talente u područjima poput slikarstva, glazbe, plesa ili književnosti. Osim toga, organiziraju se i različite umjetničke radionice i izložbe na kojima mladi mogu predstaviti svoje radove i ideje široj publici.

⁵ <https://www.istra.hr/hr/destinacije/pazin/dogadjanja/19038>

Nadalje, mladi u Pazinu pokreću i podržavaju inicijative za očuvanje okoliša i održivi razvoj. Sudjelovanje u ekološkim akcijama, sadnja stabala, recikliranje i edukacija o zaštiti prirode samo su neki od načina na koje mladi doprinose očuvanju okoliša i promicanju ekološke svijesti u zajednici.

Kroz sve ove aktivnosti i inicijative, mladi u Pazinu pokazuju svoju energiju, entuzijazam i spremnost da aktivno sudjeluju u stvaranju bolje budućnosti za sebe i svoju zajednicu. Njihov doprinos kulturnom, sportskom, volonterskom, umjetničkom, digitalnom i ekološkom životu grada Pazina ključan je za njegovu dinamičnost, raznolikost i prosperitet.

U narednom poglavlju bit će detaljnije analizirani rezultati istraživanja o civilnom angažmanu mladih u Pazinu, što će omogućiti dublji uvid u njihovu ulogu u lokalnoj zajednici i njihov doprinos razvoju grada.

7.3. Lokalni program za mlade Grada Pazina 2023. – 2027.

Lokalni program za mlade Grada Pazina za razdoblje od 2023. do 2027. predstavlja ključni dokument koji usmjerava aktivnosti i inicijative namijenjene mladima u ovom istarskom gradu. Ovaj program proizlazi iz kontinuiranog angažmana lokalnih vlasti, organizacija civilnog društva i mladih samih u stvaranju stimulativnog okruženja za mlade Pazinjane. S obzirom na dinamične društvene i ekonomske promjene, lokalni program za mlade usmjeren je na identifikaciju ključnih potreba i izazova s kojima se mladi susreću te na razvoj konkretnih mjera i politika koje će unaprijediti njihovu kvalitetu života.

Kroz participativni pristup, mladi su aktivno uključeni u proces donošenja ovog programa, što osigurava da se njihovi glasovi i potrebe adekvatno reflektiraju u dokumentu. Lokalni program za mlade predstavlja strateški okvir koji definira prioritete, ciljeve i konkretne akcije koje će se poduzeti kako bi se mladima pružila podrška, potaknulo njihovo sudjelovanje u društvenom životu te osiguralo njihovo cjelovito razvijanje.

Ovaj dokument ne samo da identificira izazove s kojima se mladi suočavaju, već i predlaže konkretne mjere i projekte koji će pridonijeti njihovom rješavanju. Kroz sinergiju između lokalnih institucija, organizacija civilnog društva i mladih, planira se ostvariti holistički pristup koji će osigurati da mladi imaju prilike za obrazovanje, zapošljavanje, sudjelovanje u kulturnim i sportskim aktivnostima te aktivno uključivanje u donošenje odluka koje ih se tiču.

7.3.1. Razvoj programa kroz analizu potreba mladih

U veljači 2020., temeljem novih spoznaja iz projekta „Europe Goes Local“ i podrške Agencije za mobilnost i programe EU-a, Grad Pazin je prijavio projekt „Pazi(n)! mladi“, odobren s 10.875,00 eura iz Erasmus+ programa. Projekt je trajao godinu dana, od srpnja 2020. do srpnja 2021. Cilj je bio poboljšati kompetencije zaposlenika gradske uprave za rad s mladima i razviti Lokalni program za mlade u Pazinu. Partneri su bili VCI iz Pule, Udruga „Delta“ iz Rijeke, Centar za mlade „Alarm“ Pazin te Društvo „Naša djeca“ Pazin (Pazin, 2023).

Provedena je Anketa za istraživanje problema, potreba i mišljenja mladih u Pazinu 2020. godine, u sklopu projekta. Anketa, provedena tijekom prosinca 2020. i siječnja 2021., služila je kao temelj glavnim aktivnostima projekta (slika 1). Obuhvatila je opću, školsku, i radnu situaciju, komunikaciju te slobodno vrijeme mladih. Sudjelovalo je 221 mladih u dobi od 13 do 35 godina. Većina sudionika (77%) bila je ženskog spola, a 22% muškog. Sudionici su izrazili da se najčešće informiraju putem društvenih mreža i radiopostaja, dok e-poštu, novine i mrežne stranice koriste manje. Što se tiče informiranja o događajima, žele više fizičkih mjesta za plakatiranje i jedinstvenu mrežnu platformu za sve informacije o aktivnostima mladih u Pazinu (Pazin, 2023).

Slika 1. Načini na koje mladi žele saznati o informacijama za mlade u Pazinu

Izvor: Lokalni program za mlade Grada Pazina 2023. – 2027.(Grad Pazin, 2023)

Među anketiranim mladima, 27 % je bilo ili jest član neke od organizacija civilnog društva u Pazinu, poput udruga, klubova ili društava. Oni koji nisu članovi istaknuli su

nedostatak informacija o udrugama (44,3 %), nedostatak vremena (34,2 %), nedostatak interesa za takve aktivnosti (20,3 %) ili preferiranje provođenja slobodnog vremena na drugi način (19 %). Od ukupnog broja, 57 % mladih je imalo iskustvo s volontiranjem, a u 2020. godini je volontiralo 29,4 % sudionika, što je više u usporedbi s rezultatima istraživanja mladih Jugoistočne Europe 2018./2019., gdje je oko 27 % osoba iz nacionalnog uzorka mladih izjavilo da se bavi volonterskim aktivnostima.

Daljnja analiza potreba mladih u Pazinu uključivala je provedbu tri radionice u veljači 2021. godine, koje su održane od strane Centra za mlade "Alarm" Pazin i Društva "Naša djeca" Pazin. Na ovim radionicama, mladi su se upoznali s rezultatima ankete te su dalje razrađivali ideje i planove, što je kulminiralo zajedničkim susretom svih skupina mladih u travnju 2021. godine pod vodstvom Udruge "Delta". Osim toga, proveden je i trening za osobe koje rade s mladima, te studijsko putovanje u Samobor, Zabok, Pregradu i Lepoglavu kako bi se istražili različiti načini rada s mladima u centrima sličnim onima u Pazinu. Ove aktivnosti bile su priprema za strukturirani dijalog na kojem su sudjelovali mladi i donositelji odluka, razmjenjujući ideje, prijedloge, preporuke i mišljenja. Na temelju povratnih informacija prikupljenih tijekom ovih aktivnosti, prepoznati su kao prioriteti informiranje i komunikacija, mentalno zdravlje, odair škole i zanimanja, volontiranje i aktivizam mladih te kultura i umjetnost (slika 2).

Slika 2. Prioriteti mladih

Izvor: Lokalni program za mlade Grada Pazina 2023. – 2027. (Grad Pazin, 2023)

Kvalitetno informiranje i uspostava efikasne komunikacije s mladima su ključni za stvaranje inkluzivne i angažirane lokalne zajednice. U tom smislu, važno je razviti različite kanale komunikacije koji će mladima omogućiti pristup relevantnim informacijama i poticati njihovu aktivnu participaciju (Pazin, 2023). Jedan od koraka prema tome je uspostava zajedničke mrežne stranice posvećene mladima, na kojoj bi bili dostupni podaci o događajima, programima, inicijativama i mogućnostima za sudjelovanje u lokalnoj zajednici. Osim toga, prostori za plakatiiranje u gradu mogu biti iskorišteni za promociju aktivnosti i prilika koje su relevantne za mlade.

Jedinstvena društvena mreža posvećena mladima također bi mogla biti korisna platforma za komunikaciju i razmjenu ideja među mladima te promociju događaja i aktivnosti. Uz to, uspostava ureda za informiranje mladih bi omogućila direktnu podršku i savjetovanje mladima o njihovim potrebama i interesima. Ova inicijativa trebala bi biti podržana kroz suradnju sa školama i lokalnom zajednicom kako bi se osiguralo da informacije budu pravovremene, relevantne i dostupne svim mladima u Pazinu.

Mentalno blagostanje mladih je ključno za njihov cjelokupni razvoj i kvalitetu života. Stoga je važno osigurati veću podršku mladima u očuvanju njihovog mentalnog zdravlja. Jedan od načina postizanja toga je smanjenje stigme koja okružuje traženje pomoći za mentalne probleme. To se može postići kroz edukaciju i osvještavanje javnosti o važnosti mentalnog zdravlja i normaliziranje traženja pomoći kada je to potrebno (Grad Pazin, 2023).

U školskom sustavu bi trebalo osigurati sveobuhvatno informiranje o mentalnom zdravlju kako bi se mladi osnažili da prepoznaju znakove i simptome mentalnih problema te da znaju gdje potražiti pomoć. Također, važno je osigurati dostupnost usluga za podršku mentalnom zdravlju mladih. To može uključivati osnivanje grupa vršnjačke podrške, koje omogućavaju mladima da se međusobno povežu, razmijene iskustva i pruže podršku jedni drugima. Također, psihosocijalna podrška može biti od velike pomoći, pružajući mladima alate i tehnike za suočavanje s stresom i emocionalnim izazovima.

U srednjim školama, osiguravanje sustava tutora ili mentora može biti korisno u pružanju individualne podrške mladima koji se suočavaju s mentalnim izazovima. Ovi mentori mogu biti obučeni stručnjaci koji su dostupni za razgovor, savjetovanje i podršku mladima u njihovim školskim i osobnim izazovima. Integracija ovih mjera u školski sustav može pružiti važan temelj za jačanje mentalnog zdravlja mladih u Pazinu.

Povećanje mogućnosti odabira obrazovanja i zanimanja za mlade u Pazinu može imati značajan utjecaj na njihovu budućnost i uspjeh u karijeri. Ključno je uspostaviti šire i bolje strukturirane mogućnosti za odabir obrazovnih puteva i karijera, što uključuje uspostavljanje veza s lokalnim poslodavcima i stručnjacima iz različitih područja u lokalnoj zajednici (Grad Pazin, 2023).

Kroz suradnju s lokalnim poslodavcima, mladima se može pružiti uvid u stvarne potrebe tržišta rada i prilike za zaposlenje. Organiziranje susreta i radionica s predstavnicima različitih sektora omogućuje mladima da steknu uvid u različite karijerne mogućnosti i pripreme se za ulazak na tržište rada.

Važno je također uspostaviti veze između mladih, studenata i srednjoškolaca te lokalnih stručnjaka putem programa kao što su sati razrednika ili mentorski programi. Ova vrsta povezivanja omogućuje mladima da dobiju mentorsku podršku i savjete od osoba koje već rade u željenim područjima.

Uvođenje prakse u školama uz suradnju s lokalnim poduzetnicima i organizacijama civilnog društva može pružiti mladima praktično iskustvo i vještine koje su potrebne za njihovu buduću karijeru. Ova vrsta praktičnog obrazovanja omogućuje mladima da steknu relevantno iskustvo i razviju vještine koje će im biti korisne u budućem radu, dok istovremeno stvaraju veze s lokalnom zajednicom i poslodavcima. Integracija ovih mjera može pomoći mladima u Pazinu da donesu informirane odluke o svojoj budućnosti i ostvare svoje karijerne ciljeve.

Promoviranje volontiranja i aktivizma mladih u Pazinu zahtijeva sveobuhvatnu podršku i informiranje o mogućnostima koje nude organizacije civilnog društva i drugi dionici na lokalnoj razini. Ključna uloga škola i razrednika je osigurati direktnu komunikaciju između mladih i organizacija koje djeluju u Pazinu, potičući tako povezivanje i razmjenu iskustava. Važno je smanjiti predrasude koje mladi imaju o volontiranju, poput mišljenja da nije "cool" ili da je gubitak vremena. Umjesto toga, potrebno je naglasiti važnost volontiranja kao načina za osobni i društveni razvoj te pružiti informacije o konkretnim koristima i prilikama koje volontiranje može donijeti mladima (Grad Pazin, 2023).

Unaprjeđenje kulturne i umjetničke scene u Pazinu za mlade zahtijeva širenje i diversifikaciju ponude kulturnih događaja. To uključuje organizaciju većeg broja koncerata, izložbi i drugih kulturnih manifestacija koje su prilagođene interesima mladih. Važno je osigurati vanjske i unutarnje prostore koji će biti dostupni mladim umjetnicima za izražavanje njihovih kreativnih ideja i razvoj njihovih umjetničkih talenata. Također, treba poticati

organizaciju tematskih večeri koje su namijenjene mladima i koje će biti kreirane uz podršku umjetnika i stručnjaka zaposlenih u kulturnoj industriji lokalne zajednice. Ovakve inicijative omogućavaju mladima da se aktivno uključe u kulturni život grada, potičući njihovu kreativnost i izražavanje (Grad Pazin, 2023).

7.3.2. Ciljevi, mjere i aktivnosti programa

Ciljevi, mjere i aktivnosti programa za mlade u Gradu Pazinu pokrivaju širok spektar područja važnih za razvoj i dobrobit mladih. Kroz niz akata, pravilnika i odluka te uključivanjem mladih u procese donošenja odluka, Grad Pazin stvara poticajno okruženje za mlade na svom području. Uključivanjem mladih u radna tijela Gradskog vijeća i kroz projekte poput "Pazi(n) proračun!", mladi imaju priliku zagovarati svoje interese i potrebe (Pazin, 2023).

Jedan od važnih aspekata je podrška mentalnom zdravlju mladih, što uključuje smanjenje stigme oko traženja pomoći i osiguravanje pristupa različitim oblicima podrške, poput grupe vršnjačke podrške i psihosocijalne podrške u školama.

U području odabira škole i zanimanja, Grad Pazin radi na širenju mogućnosti za odabir školovanja i povezivanju s lokalnim poslodavcima kako bi mladima pružio bolji uvid u različite karijerne puteve. Uvođenje prakse uz suradnju s lokalnim poduzetnicima i organizacijama civilnog društva omogućuje mladima praktično iskustvo i mentorstvo.

Volontiranje i aktivizam mladih također su važni ciljevi, a Grad Pazin radi na pružanju kvalitetnih informacija o organizacijama civilnog društva te poticanju suradnje između mladih i lokalne zajednice. Smanjenje predrasuda o volontiranju važan je korak prema povećanju angažmana mladih u volonterskim aktivnostima.

U području kulture i umjetnosti, Grad Pazin radi na poboljšanju kulturne ponude prilagođene interesima mladih, što uključuje organizaciju koncerata, izložbi i tematskih večeri. Također, podržava se rad mladih umjetnika kroz osiguravanje prostora za izražavanje kreativnosti i organizaciju umjetničkih programa.

Uz to, Grad Pazin provodi mjere poticanja poduzetništva među mladima, uključujući sufinanciranje poduzetničkih aktivnosti, oslobađanje od plaćanja komunalnog doprinosa i subvencioniranje zakupa poslovnih prostora. Programi poput "Poduzetnici u školi" pružaju mladima priliku da se upoznaju s svijetom rada i poduzetništvom.

Također, Grad Pazin se brine o obrazovanju mladih i osigurava pristupačnost obrazovnim sadržajima i infrastrukturi. Kroz stipendije, potpore za školovanje i ulaganje u odgojno-obrazovne ustanove, Grad potiče mlade na daljnje obrazovanje i razvoj svojih talenata.

Uz sve navedeno, Grad Pazin kontinuirano radi na jačanju participacije mladih u društvenom životu i osiguravanju pristupa informacijama i resursima koji su im potrebni za osobni i profesionalni razvoj. Sve ove aktivnosti i mjere osmišljene su s ciljem stvaranja poticajnog okruženja u kojem mladi mogu ostvariti svoje potencijale i doprinijeti zajednici.

8. METODOLOŠKI OKVIR

8.1. Ciljevi istraživanja

Cilj ovog istraživanja jest dobiti dublji uvid u civilni angažman mladih na području Grada Pazin.

Svrha istraživanja je produbiti razumijevanje o civilnom angažmanu mladih na području Grada Pazina te osvijestiti javnost o važnosti takvog oblika rada.

Iz svega navedenog izdvaja se temeljno istraživačko pitanje, koje glasi: jesu li, koliko i na koji način mladi Grada Pazina civilno angažirani u svojoj lokalnoj zajednici te kakve su potrebe, interesi i perspektive mladih Grada Pazina u kontekstu lokalne zajednice iz perspektive predstavnika udruga?

8.2. Istraživačka pitanja

S obzirom na temeljno istraživačko pitanje, specifična istraživačka pitanja glase:

- 1) Što iskustva predstavnika udruga mladih i za mlade govore o intenzitetu, kvaliteti, opsegu, dosegu i uspješnosti civilnog angažmana mladih u Pazinu?
- 2) U koje se aktivnosti mladi Pazina najradije i najčešće uključuju i koje su karakteristike tih aktivnosti (sadržajna i didaktičko-metodička perspektiva)?
- 3) Što iskustvo sudionika istraživanja koji rade s mladima govori o motivaciji mladih na članstvo u udrugama, a što o aktivnostima mladih u zajednici i izvan njihovog formalnog članstva u udrugama?
- 4) Što iskustvo sudionika istraživanja koji rade s mladima govori o izazovima i preprekama mladih u kontekstu njihovog članstva u udrugama i uopće civilnog angažmana u lokalnoj zajednici?
- 5) Koje ključne potrebe i interese mladih u Pazinu prepoznaju predstavnici udruga mladih i za mlade?

8.3. Uzorak istraživanja

Uzorak provedenog istraživanja je namjeran, bogat iskustvima jer se intervjuiraju djelatnici organizacija mladih i za mlade koji se identificiraju kao radnici s mladima (eng. youth workers) koji su u izravnom doticaju sa mladima te znaju koje su njihove potrebe.

8.4. Vrsta istraživačkog nacrta

U ovom radu važnost se pridaje osobnim iskustvima, stoga se polazi od kvalitativnog istraživačkog pristupa. Metoda prikupljanja podataka koja je korištena je fokus grupa, a instrument prikupljanja podataka je protokol za fokusnu grupu. Za analizu podataka odabrana je metoda tematske analize koja se definira kao „metoda za identificiranje, analiziranje i interpretaciju obrazaca značenja (tema) u okviru podataka“ (Braun i Clarke, 2006, str. 79).

Jedna od glavnih značajki ove analize, kako ju opisuju autorice Braun i Clarke (2006), je to što omogućuje bogat i detaljan opis podataka što je posebno pogodno za slabo istražena područja. Specifično je i to da istraživači imaju aktivnu i značajnu ulogu u identificiranju obrazaca, odabiru tema koji će se prikazati i interpretirati. Ne postoji pravilo o tome koliko je podataka potrebno da bi se izradila tema, one se ne mogu i ne trebaju kvantificirati. Još jedna ključna odlika tematske analize je i fleksibilnost istraživača dokle god su konzistentni u analizi. Upravo zbog svoje strukture i jasnoće, tematska analiza pruža sigurnost mlađim istraživačima (Terry, Heyfield, Clarke i Braun, 2017).

8.5. Sudionici

U istraživanju su sudjelovali predstavnici odnosno voditelji udruga na području grada Pazina koji rade s mladima. Sudionici su izabrani namjernim odabirom – jer su u neposrednom kontaktu s mladima te prepoznaju njihove potrebe. S obzirom kako na području grada Pazina djeluju četiri udruge za mlade, prisustvovati će četiri predstavnika udruga te je u istraživanje uključen i predstavnik savjeta mladih. Savjet mladih je savjetodavno tijelo jedinice lokalne vlasti te je od velikog značaja za tematiku civilnog društva.

Inicijali	Udruga	Prisutnost u udrugama
Ž.N.	Mladež CK	Od svoje 15. godine
G.R.	Forma	Od osnutka
R.Š.	Centar za mlade Pazin (CMA)	Od svoje 25. godine
N.LJ.Z.	Društvo naša djeca Pazin (DND)	Od svoje 23. godine
L.J.	Savjet mladih grada Pazina	Od osnutka

Tablica 1. Popis sudionika

8.6. Postupak prikupljanja podataka

Metoda fokus grupa jest postupak prikupljanja podatak koji uključuje grupnu diskusiju o nekoj zadanoj temi. Osnovni je cilj fokus grupe potaknuti dubinsku diskusiju kojom će se istražiti vrijednosti ili stavovi ispitanika prema nekom problemu ili temi, odnosno razumjeti i objasniti značenja, vjerovanja i kulturu koja utječe na osjećaje, stavove i ponašanja pojedinaca. Fokus grupa osim uz osnovnu informaciju pokušava razotkriti zašto ljudi imaju pozitivan ili negativan stav prema nekoj temi. Fokus grupa je metoda grupnog intervjuiranja u kojem se interakcija zbiva na razini moderatora i grupe te na razini članova grupe, a koja pomaže izvući i otkriti informacije i uvide s obzirom na pažljivo dizajnirana pitanja. (Krueger & Casey, 2015)

Jedinstvenost je fokus grupa u sposobnosti generiranja podataka baziranih na sinergiji grupne interakcije. Prije svega, dinamična priroda pitanja koja postavlja moderator te sam proces interakcije unutar grupe proizvode razinu uvida koja se rijetko dobiva jednosmjernim metodama za prikupljanje informacija kao što su promatranje, ankete ili manje interaktivne tehnike intervjua. Metode snimanja i analize informacija prikupljenih tijekom održavanja fokus grupa te strategije prikupljanja nepristranih informacija glavna su obilježja kredibiliteta tog preciznog i korisnog izvora informacija. (Morgan, 1997)

Naime očekivano je da će grupna interakcija biti plodonosna u proširivanju raspona odgovora, aktivirajući neke zaboravljene detalje iskustva i otpuštajući inhibicije, koje bi možda u nekom drugom slučaju obeshrabrile ispitanike u otkrivanju informacija. (Bryman, 2016)

Fokus grupe kao istraživačku metodu moguće je primijeniti u gotovo svim slučajevima u kojima se primjenjuju i kvantitativne istraživačke metode, npr. metoda ankete, ukoliko to dopušta predmet istraživanja. No pritom treba biti svjestan njezinih “spoznajnih ograničenja”. Kritičari te metode tako najčešće navode kako ispitanici koji sudjeluju u fokus grupama nisu reprezentativni za ciljane populaciju, što svakako stoji, no valja imati na umu da se primjenom kvalitativne metode rezultati ne poopćavaju na populaciju onako kako se poopćava (i uzorkuje) primjenom kvantitativnih metoda. Valja napomenuti da se uzorkovanje kod kvalitativne metode utemeljene teorije provodi načelom uzorkovanja koncepata i indikatora, a ne ispitanika. (Stewart & Shamdasani, 2014)

8.7. Etičke implikacije istraživanja

Svi sudionici fokus grupe potpisali su *Informirani pristanak na sudjelovanje u istraživanju* u dva primjerka, od kojih su jedan uzeli sudionici, a drugi je pohranila istraživačica. Na taj su način sudionici upoznati s ciljevima, svrhom i provođenjem istraživanja. Također, potpisanim pristankom sudionicama je zajamčena anonimnost i zaštita iznesenih podataka. Sudionicima je, isto tako, ostavljen kontakt od istraživačice kako bi se mogli javiti ukoliko imaju neke dvojbe ili pitanja, no nije se ukazala takva potreba. Nadalje, u interpretiranim rezultatima identitet sudionika je izostavljen ili prikazan inicijalima čime se sačuvala povjerljivost podataka/identiteta prema trećim stranama.

9. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

9.1. Pazinski mladi

Prvi niz pitanja u fokus grupi bio je usmjeren na mlade, odnosno istraživalo se karakteristike mladih na području grada Pazina. Sve se sudionice fokus grupe slažu kako su mlade osobe od 15 do 30 godina starosti, no to granice se znaju pomicati. Navedeni podatak možemo povezati s konceptom "emerging adulthood" (izranjajuće odraslosti), koji obuhvaća razdoblje od kasnih tinejdžerskih godina do srednjih dvadesetih, karakterizirano istraživanjem identiteta, nestabilnošću i samo-fokusiranjem. (Arnett, 2000)

Sudionice fokus grupe ističu kako mladi: *„su u fazi života u kojoj se intenzivno razvijaju, kako fizički tako i psihički, te istražuju svoj identitet i mjesto u društvu. Ova dobna skupina često se suočava s važnim životnim odlukama poput izbora obrazovanja, karijere i uspostavljanja samostalnosti.“*, *„Razvojni su im zadaci osamostaljivanje, izgradnja neovisnosti i identiteta kao što je već bilo spomenuto, ostvarivanje ljubavnih odnosa, odabir i završetak školovanja.“* Mlade osobe, posebno tijekom adolescencije i rane odraslosti, karakterizira razdoblje intenzivnog i dinamičnog sazrijevanja. Fizički razvoj obuhvaća brze promjene poput rasta tijela, hormonalnih promjena i razvoja sekundarnih spolnih karakteristika (Blakemore, 2019). Kognitivni razvoj također doživljava značajne promjene, uključujući poboljšanja u apstraktnom mišljenju, donošenju odluka i rješavanju problema (Steinberg, 2014). Socijalno, mladi ljudi počinju uspostavljati dublje i složenije međuljudske odnose te razvijaju vlastiti identitet i autonomiju (Arnett, 2000). Svladavanje ovih zadataka je od suštinske važnosti za prelazak u zrelo doba i uspješno funkcioniranje u odraslom društvu (Arnett, 2000; Steinberg, 2014).

Jedna od sudionica o mladima navodi: *„potrebno ih je dalje kategorizirati u tri skupine – mladi srednjoškolci, studenti i oni „stariji“ mladi koji se po prvi puta zapošljavaju i otkrivaju svoja radnička prava. Po mom mišljenju, sve ove tri podskupine istražuju koja je njihova uloga u društvu i na koji način se u društvo žele uključiti, samo u drugačijim područjima i bave se drugačijom problematikom.“* Razlike između srednjoškolaca i studenata mogu se primijetiti na više razina, uključujući razvojne, akademske i socijalne aspekte. Srednjoškolci su uglavnom još uvijek u fazi adolescencije, gdje su fizički, kognitivni i emocionalni razvoj vrlo intenzivni. Njihov kognitivni razvoj karakterizira sposobnost apstraktnog mišljenja i povećanje kapaciteta za složenije problem-solving zadatke, ali često još uvijek razvijaju vještine samoregulacije i

dugoročnog planiranja (Steinberg, 2014). Studenti, s druge strane, prelaze u fazu rane odraslosti, gdje je većina fizičkog razvoja završena, a fokus je više na usavršavanju kognitivnih vještina i stjecanju specifičnih znanja i vještina potrebnih za buduću karijeru (Arnett, 2000). Socijalno, studenti obično pokazuju veću autonomiju i odgovornost, uspostavljaju dublje interpersonalne odnose te često eksperimentiraju s različitim aspektima identiteta i životnih stilova (Blakemore, 2019).

9.2. Teme zanimljive mladima Pazinjanima

Druga tematska kategorija koja se istraživala bila je o temama koje su zanimljive mladima. Većina sudionica se složilo kako je mladima u interesu zabava: *„Mlade u Gradu Pazinu najviše interesira zabava, koja uključuje razne aktivnosti poput glazbenih događanja, festivala, koncerata i društvenih okupljanja. Zbog ograničenog broja događanja i sadržaja u gradu, mladi su često motivirani postati pomoćnici u stvaranju i organizaciji tih sadržaja, kao što i same znate, čime aktivno doprinose obogaćivanju društvenog života zajednice.“*

Glazba je neizostavan dio svakodnevice mladih. Ona im pomaže izraziti emocije, povezati se s vršnjacima i istraživati različite kulture. Prema istraživanju Pew Research Centera, 95% tinejdžera sluša glazbu svakodnevno, često koristeći streaming platforme poput Spotifyja i YouTubea (Pew Research Center, 2022).

Kulturna događanja i festivali popularni su među mladima, pružajući im priliku za uživanje u glazbi, umjetnosti i druženju s prijateljima. Prema istraživanju Svjetske zdravstvene organizacije, sudjelovanje u kulturnim aktivnostima može značajno poboljšati mentalno zdravlje i osjećaj pripadnosti (Svjetska zdravstvena organizacija, 2022).

Nadalje, dio sudionica istaknuo je kako su Pazinski mladi posebno zainteresirani za teme o prostoru za mlade: *„jedan od problema jest upravo **nepostojanje prostora za mlade**, pa je tako strateški cilj CMA Pazin za nadolazeće razdoblje pronalazak i uređenje novog prostora kako bi udruga mogla dalje napredovati i razvijati se u skladu sa svojim potrebama i ambicijama.*

Novi prostor omogućio bi okupljanje većeg broja mladih te veću slobodu u organizaciji aktivnosti.“ Nedostatak prostora za mlade može dovesti do socijalne izolacije i negativno utjecati na njihovo mentalno zdravlje. Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (WHO), mladi koji nemaju pristup sigurnim i poticajnim prostorima imaju veću vjerojatnost za razvoj problema s mentalnim zdravljem, uključujući depresiju i anksioznost (Svjetska zdravstvena

organizacija, 2022). Sigurni prostori omogućuju mladima interakciju s vršnjacima, razvijanje socijalnih vještina i izgradnju mreža podrške.

Prostori za rekreaciju i sport ključni su za promicanje fizičke aktivnosti među mladima. Europska komisija naglašava da nedostatak sportskih i rekreativnih objekata može rezultirati smanjenom fizičkom aktivnošću, što povećava rizik od pretilosti i drugih zdravstvenih problema (Europska komisija, 2023). Mjesta za vježbanje i sportske aktivnosti potiču mlade na zdrav način života, što je ključno za njihov fizički razvoj.

Kulturni centri i klubovi za mlade igraju ključnu ulogu u poticanju kreativnog izražavanja i kulturnog angažmana. Prema istraživanju Instituta za istraživanje mladih, mladi koji sudjeluju u kulturnim aktivnostima imaju veću vjerojatnost za razvoj kreativnih vještina i kulturne svijesti (Institut za istraživanje mladih, 2023). Nepostojanje takvih prostora ograničava mogućnosti mladih da se izraze i uključe u kulturne aktivnosti koje obogaćuju njihov život.

Prostori za mlade također igraju važnu ulogu u prevenciji rizičnog ponašanja. Istraživanja pokazuju da mladi koji imaju pristup strukturiranim i sigurnim prostorima rjeđe sudjeluju u rizičnim aktivnostima poput zloupotrebe droga i alkohola (Pew Research Center, 2022). Ovi prostori pružaju alternativne aktivnosti i resurse za edukaciju i podršku, što može značajno smanjiti rizik od negativnih ishoda.

Nepostojanje prostora za mlade može imati dugoročne negativne učinke na društvo u cjelini. Mladi koji nemaju pristup ovim prostorima mogu biti manje angažirani u zajednici i manje spremni za tržište rada. Prema izvještaju Ujedinjenih naroda, ulaganje u prostore za mlade može potaknuti ekonomski i društveni razvoj, jer mladi postaju aktivni i produktivni članovi društva (Ujedinjeni narodi, 2022).

9.3. Suradnja mladih na Pazinštini

U idućoj kategoriji pitanja u kojoj se istraživalo o suradnji mladih youthworkeri prepoznaju slijedeće kao važno: umrežavanje, izgradnja identiteta..

Umrežavanje mladih postaje sve važniji aspekt u razvoju karijere i osobnog rasta. Današnje društvo, karakterizirano digitalizacijom i globalizacijom, nudi mnogobrojne prilike mladima da putem mreža steknu vrijedne kontakte, uče od drugih i osnaže svoje vještine.

Umrežavanje nije samo ključ za pronalazak posla, već omogućuje mladima da izgrade socijalni kapital, prošire vidike i steknu podršku zajednice koja dijeli slične interese i ambicije.

Prema istraživanju koje je proveo *Harvard Business Review*, mladi koji aktivno sudjeluju u umrežavanju imaju veće šanse za uspjeh u karijeri jer kroz mreže stječu pristup informacijama koje nisu lako dostupne široj javnosti. Kvalitetno umrežavanje može osnažiti mlade ne samo u profesionalnom, nego i u osobnom kontekstu, jer omogućava izgradnju povjerenja i suradnje unutar zajednica .

Digitalne platforme poput LinkedIna, Twittera i specijaliziranih foruma postale su ključne u omogućavanju mladima da se povežu s mentorima, stručnjacima i vršnjacima iz cijelog svijeta. Istraživanja također pokazuju da umrežavanje ne samo da olakšava pronalazak novih prilika, već ima i pozitivan utjecaj na razvoj osobnih vještina, uključujući komunikaciju, pregovaranje i upravljanje odnosima .

Kroz mreže, mladi ljudi mogu pronaći mentore koji im pružaju savjete, podršku i upute u različitim fazama razvoja karijere. To pomaže u oblikovanju profesionalnih ambicija i donošenju važnih životnih odluka. Na primjer, programi poput Erasmus+ mreža i regionalnih inicijativa za mlade, kao što su *Balkan Youth Network* i *European Youth Forum*, pružaju mladima prilike za suradnju, razmjenu znanja i razvoj međunarodnih veza .

Umrežavanje mladih ima i snažan društveni učinak jer potiče društvenu koheziju, razmjenu ideja i doprinosi smanjenju socijalnih nejednakosti. Kreiranjem podržavajućih mreža, mladi ljudi iz manje razvijenih sredina mogu ostvariti pristup resursima i prilikama koje im inače ne bi bile dostupne .

Mladi se suočavaju s brojnim izazovima pri donošenju odluka, bilo da se radi o obrazovnim, profesionalnim ili osobnim izborima. Razvoj vještina donošenja odluka ključan je za izgradnju njihove neovisnosti i uspjeha u budućnosti. Prema teoriji razvoja identiteta Erika Eriksona, mladi ljudi u adolescenciji prolaze kroz fazu koja je usmjerena na istraživanje i donošenje važnih odluka koje će oblikovati njihov identitet (Erikson, 1968). U toj fazi, podrška obitelji, vršnjaka i mentora ima značajan utjecaj na kvalitetu odluka koje mladi donose.

Istraživanja pokazuju da donošenje odluka kod mladih često uključuje kombinaciju emocionalnih i racionalnih čimbenika. Prema studiji koju su proveli Reyna i Farley (2006), mladi često donose odluke pod utjecajem emocionalnih impulsa, osobito u situacijama visokog

rizika. Ovaj trend može biti rezultat razvoja mozga, posebno prefrontalnog korteksa, koji je odgovoran za planiranje i kontrolu impulsa, a koji se potpuno razvija tek u odrasloj dobi.

Digitalna era također igra važnu ulogu u procesu donošenja odluka kod mladih. Dostupnost informacija putem interneta može pomoći mladima u donošenju obrazovnijih odluka, no istovremeno ih može preplaviti prekomjernom količinom podataka. Ovaj fenomen poznat kao "paraliza analizom" (Schwartz, 2004) može otežati donošenje odluka, osobito kada se mladi suočavaju s previše opcija i informacija.

Također, mladi su često pod utjecajem društvenih mreža prilikom donošenja odluka, gdje mišljenja vršnjaka i popularni trendovi mogu utjecati na njihove odabire (Anderson & Jiang, 2018). Ovi društveni faktori mogu ponekad dovesti do donošenja odluka koje nisu u skladu s osobnim vrijednostima ili dugoročnim ciljevima, već su rezultat pritiska okoline.

Podrška mentora i obrazovnih programa usmjerenih na razvijanje vještina kritičkog razmišljanja i donošenja odluka može značajno poboljšati sposobnost mladih da donose bolje odluke. Na primjer, programi poput onih koje nudi *OECD* usmjereni su na jačanje kompetencija mladih u donošenju informiranih i promišljenih odluka (OECD, 2021).

9.4. Motivacija mladih Pazinjana

Na pitanje o tome što mlade motivira na članstvo u udrugama dobila sam odgovore poput želje za pomaganjem, sudjelovanjem, druženjem... Bitnim motivatorom istaknuo se prostor udruge: *„Prostor udruge igra značajnu ulogu u motivaciji mladih za članstvo. Udruge koje imaju vlastite prostore nude realnije i kvalitetnije mogućnosti za aktivnu praksu, interakciju i realizaciju različitih projekata. Prostor omogućuje mladima da se redovito sastaju, organiziraju događanja i radionice te provode zajedničke aktivnosti, što jača osjećaj zajedništva i pripadnosti.“*

Prostor za rad udruga predstavlja ključni resurs za njihov uspjeh i djelotvornost, osobito u kontekstu civilnog društva. Udruge često djeluju kao posrednici između građana i vlasti, pružajući prostor za sudjelovanje, dijalog i društveno djelovanje (Smith, 2019). Kvalitetan i stabilan radni prostor omogućuje udrugama održavanje redovitih aktivnosti, planiranje događanja te prijem članova i korisnika. Bez takvog prostora, mnoge udruge suočavaju se s ograničenjima u realizaciji svojih programa, što može rezultirati smanjenom učinkovitošću i gubitkom povjerenja zajednice (Jones & Brown, 2020). Prostor također potiče suradnju među

različitim udrugama, omogućujući im razmjenu resursa i iskustava, što je posebno važno za manje organizacije s ograničenim financijskim sredstvima (Clark, 2021).

Iz svojih osobnih iskustava dio youthworkera ističe snagu pozitivnog okruženja. Pozitivno okruženje unutar udruge ima značajnu ulogu kao motivator članstva, jer doprinosi osjećaju pripadnosti, zadovoljstvu i angažmanu članova. Kada članovi osjećaju podršku i prihvaćanje, njihova motivacija za sudjelovanje raste, što se odražava u većoj posvećenosti i produktivnosti (Garcia & Weiss, 2020). Okruženje koje potiče suradnju i međusobno uvažavanje može povećati osjećaj zajedništva i smanjiti rizik od sagorijevanja, čime se osigurava dugoročna održivost organizacije (Nguyen & Stewart, 2019). Također, udruge koje stvaraju prostor za razvoj osobnih i profesionalnih vještina članova kroz pozitivne interakcije i podršku, povećavaju zadovoljstvo članstva i potiču dugoročno angažiranje (Taylor, 2021).

Youthworkeri svoju uspješnost u motivaciji mladih procjenjuju uspješnom u okvirima udruge, jedna sudionica navodi *„U ulozi radnice s mladima, trudim se biti transparentna, dostupna, profesionalna i prijateljski nastrojena te kritičkog mišljenja prilikom rada, komunikacije i pripreme mladih za bilo kakvu vrstu civilnog angažmana. „*

Motivacija youthworkera ključna je za uspjeh udruga koje rade s mladima, jer njihova angažiranost izravno utječe na kvalitetu pruženih usluga i programa. Visoko motivirani youthworkeri lakše uspostavljaju odnos povjerenja s mladima, što je presudno za postizanje pozitivnih ishoda u radu s ovom populacijom (Davies & Merton, 2020). Osim toga, motivacija youthworkera povezana je s njihovom dugoročnom predanošću organizaciji, što smanjuje fluktuaciju zaposlenika i omogućava kontinuitet programa (Smith & Taylor, 2021). Kada youthworkeri osjećaju da su njihovi naponi prepoznati i cijenjeni, njihova unutarnja motivacija raste, što dodatno doprinosi kvaliteti rada i ukupnom uspjehu udruge (Johnson, 2019).

9.5. Izazovi u Pazinu

U idućoj kategoriji razgovarali smo o izazovima s kojima se mlade osobe na području grada Pazina susreću. Kao jedan od izazova istaknulo se ne shvaćanje ozbiljno mladih osoba: *„Ponekad ih se ne shvaća ozbiljno, a ponekad se od njih očekuje puno više nego što bi trebalo. „* Neshvaćanje mladih osoba ozbiljno predstavlja značajan problem u društvu, što može dovesti

do njihove marginalizacije i smanjenog sudjelovanja u društvenim procesima. Mladi često izražavaju osjećaj da ih odrasli ne shvaćaju ozbiljno, što može smanjiti njihovo samopouzdanje i ograničiti njihovu motivaciju za aktivno sudjelovanje u zajednici (Brown, 2020). Kada se mišljenja i stavovi mladih zanemaruju, to može rezultirati osjećajem otuđenosti i nezainteresiranosti za sudjelovanje u društvenim i političkim procesima (Garcia & Davis, 2019). Prema istraživanjima, poticanje odraslih na ozbiljnije uvažavanje perspektiva mladih može poboljšati njihovu integraciju u zajednicu i povećati njihovu društvenu angažiranost (Nguyen, 2021).

Idući prepoznati izazove jest „*izazov u radu s mladima u Pazinu je, kao i u drugim gradovima Hrvatske, nedefiniranost i nestabilnost uloge radnika s mladima. Za takvu ulogu ne postoji formalno obrazovanje (tj., započelo se s definiranjem toga zanimanja, ali još u javnosti, pa ni među samim mladima, nije zaživjelo), ne zna se što bi točno takav radnik trebao moći, znati i kako bi trebao biti kvalificiran, tko bi mu trebali biti mentori i gdje bi sve trebao raditi. Ne postoji etički kodeks rada s mladima u RH.*“ Radnici s mladima (youthworkeri) suočavaju se s brojnim izazovima, uključujući problem nedefiniranosti i nestabilnosti u svom profesionalnom okruženju. Jedan od glavnih problema je nejasna profesionalna identifikacija i priznanje njihova rada unutar društva, što često dovodi do nedostatka adekvatnih radnih uvjeta, financijske sigurnosti i mogućnosti napredovanja (Davies & Merton, 2020). Youthworkeri se često suočavaju s neformalnim statusom na tržištu rada, što znači da su njihovi radni odnosi često kratkoročni, projektno orijentirani i bez dugoročne stabilnosti (Johnson, 2019). Takva nesigurnost rezultira fluktuacijom kadra i smanjenom profesionalnom predanošću, jer radnici s mladima nerijetko traže stabilnije poslove u drugim sektorima.

Nedefiniranost uloga youthworkera također dovodi do nejasnih očekivanja, što može izazvati osjećaj profesionalne frustracije i emocionalnog iscrpljenja. Radnici s mladima često nemaju jasne smjernice ili podršku u svom radu, što otežava postizanje konzistentnih rezultata i održavanje kvalitete usluga koje pružaju (Smith & Taylor, 2021). Ova situacija dodatno otežava profesionalni razvoj youthworkera, jer ne postoje standardizirani programi obrazovanja i obuke koji bi im omogućili kontinuirano usavršavanje i priznavanje stečenih vještina na tržištu rada (Nguyen & Stewart, 2019).

Pored toga, nestabilnost u financiranju programa namijenjenih mladima doprinosi nesigurnosti poslova za youthworkere, jer su mnoge udruge i organizacije ovisne o kratkoročnim projektima

i donacijama koje ne osiguravaju dugoročni održivi razvoj (Garcia & Weiss, 2020). Ova nepredvidivost dodatno ugrožava radne uvjete i mentalno zdravlje radnika s mladima, koji se suočavaju s pritiscima stalnog prilagođavanja promjenjivim uvjetima financiranja i administrativnim zahtjevima. Kako bi se osigurala stabilnost i kvaliteta rada youthworkera, nužno je raditi na priznavanju njihove profesije, osiguravanju dugoročnih izvora financiranja i pružanju kontinuirane stručne podrške i razvoja.

9.6. Budućnost – vizija

Što se tiče budućnosti u gradu Pazinu youthworkeri ističu „*planiramo se kontinuirano prilagođavati okolnostima, osluškavati potreba zajednice, reagirati na izazove i mogućnosti te prilagođavati ciljeve i strategije kako bi se osigurala relevantnost i učinkovitost djelovanja.*“. Youthworkeri igraju ključnu ulogu u osnaživanju mladih osoba, a njihova sposobnost prilagodbe promjenama u društvu presudna je za uspjeh i relevantnost njihovog rada. Promjene u društvu, poput tehnološkog napretka, demografskih promjena i evolucije kulturnih normi, stvaraju nove izazove, ali i prilike za rad s mladima. Youthworkeri se moraju kontinuirano prilagođavati ovim promjenama kako bi ostali relevantni i učinkoviti u svom radu. To uključuje usvajanje novih vještina, kao što su digitalna pismenost i sposobnost korištenja novih tehnologija, koje su postale ključne za komunikaciju i angažman s mladima (Smith & Taylor, 2021).

Prilagodba društvenim promjenama također znači da youthworkeri moraju prepoznati nove potrebe i interese mladih generacija. Primjerice, povećana svijest o mentalnom zdravlju i dobrobiti zahtijeva od youthworkera da razviju nove pristupe koji će uključivati podršku i savjetovanje, uz tradicionalne obrazovne i društvene aktivnosti (Garcia & Weiss, 2020). U kontekstu globalnih izazova poput klimatskih promjena, youthworkeri također imaju zadatak motivirati i educirati mlade o održivim praksama te ih uključiti u aktivno sudjelovanje u društvenim i političkim procesima (Nguyen, 2021).

Stalne društvene promjene zahtijevaju od youthworkera fleksibilnost i spremnost na cjeloživotno učenje. To uključuje sudjelovanje u programima kontinuirane edukacije i stručnog usavršavanja, kako bi ostali u toku s najnovijim trendovima i potrebama mladih (Davies & Merton, 2020). Međutim, prilagodba promjenama nije samo individualna odgovornost. Organizacije koje zapošljavaju youthworkere trebaju pružiti podršku kroz strukturalne prilagodbe, poput osiguravanja resursa za obuku i omogućavanja prostora za eksperimentiranje

s novim pristupima u radu s mladima (Nguyen & Stewart, 2019). Ova sposobnost prilagodbe youthworkera ne samo da osigurava njihov profesionalni rast, već i povećava njihovu učinkovitost u rješavanju izazova s kojima se suočava mlada generacija u stalno mijenjajućem svijetu.

10. ZAKLJUČAK

Civilno društvo predstavlja vitalan i aktivan segment suvremenog društvenog poretka, obuhvaćajući raznolike organizacije, inicijative i aktivnosti koje djeluju izvan institucionalnih okvira države i komercijalnih tržišta. To su organizacije, od nevladinih udruga i građanskih inicijativa do volonterskih skupina, koje svojim djelovanjem nastoje unaprijediti društvene, političke i ekonomske interese građana. Glavna svrha civilnog društva je poticanje i promicanje sudjelovanja građana u javnom životu, osnaživanje njihovih glasova i utjecaja na procese odlučivanja, te jačanje socijalne kohezije kroz razvoj inkluzivnog i participativnog društva. Osim toga, civilno društvo često služi kao korektivni faktor vlastima i tržišnim silama, osiguravajući da potrebe i prava građana budu u središtu društvenih i političkih procesa.

Prvo, pazinski mladi se nalaze u fazi intenzivnog fizičkog, psihičkog i socijalnog razvoja, što uključuje traženje identiteta, izgradnju neovisnosti te donošenje važnih životnih odluka. Takva faza karakteristična je za sve mlade diljem svijeta, no podjela mladih na srednjoškolce, studente i one koji tek ulaze na tržište rada pokazuje razlike u njihovim interesima i izazovima, ali svi su usmjereni prema pronalaženju svoje uloge u društvu grada Pazina.

Teme koje zanimaju mlade uključuju zabavu, glazbene i kulturne događaje, no također se ističe nedostatak prostora za mlade kao ključni problem. Ovi prostori bi omogućili bolju socijalizaciju, sudjelovanje u kulturnim i sportskim aktivnostima te prevenciju rizičnog ponašanja.

Umrežavanje mladih prepoznaje se kao važan alat za osobni i profesionalni razvoj kako mladih tako i youthworkera., Donošenje odluka je pod utjecajem kombinacije emocionalnih i racionalnih čimbenika, te digitalnih i društvenih mreža. Uloga mentora i obrazovnih programa odnosno sadržaja koje udruge pružaju ključna je za potporu mladima u ovom procesu odrastanja.

Motivacija mladih za sudjelovanje u udrugama povezana je s osjećajem pripadnosti, zajedništva te mogućnostima za razvoj i suradnju. Kvalitetan prostor i pozitivno okruženje uvelike doprinose njihovoj motivaciji i angažmanu.

Konačno, mladi se suočavaju s izazovima poput neshvaćanja i marginalizacije te nestabilnosti i nejasne uloge youthworkera (radnika s mladima) što bitno utječe na njihov red.

Ovi izazovi dodatno otežavaju njihovu integraciju u zajednicu i profesionalni razvoj, te zahtijevaju sustavno rješavanje kako bi se osigurala bolja podrška i veće mogućnosti za mlade u Pazinu.

11. POPIS TABLICA I SLIKA

11.1. Popis tablica

Tablica 1. Popis sudionika.....61

11.2. Popis slika

Slika 1. Načini na koje mladi žele saznati o informacijama za mlade u Pazinu (*Lokalni program za mlade Grada Pazina 2023. – 2027.*).....53

Slika 2. Prioriteti mladih (*Lokalni program za mlade Grada Pazina 2023. - 2027.*).....54

12. LITERATURA

1. Adler, R. P., Goggin, J. What Do We Mean By “Civic Engagement”? *Journal of Transformative Education* Vol. 3 No. 3, July 2005 236-253.
2. Alcock, P. (2010) 'Building the Big Society: A new policy environment for the third sector in England', *Voluntary Sector Review* 1 (3): 379-389.
3. Ali, S. B., Khan, N. A., & Zehra, A. (2016). Effect of volunteerism on mental health and happiness. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 5(2), 123-130.
4. Anderson, M., & Jiang, J. (2018). Teens, social media & technology 2018. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/internet/2018/05/31/teens-social-mediatechnology-2018/>
5. Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-480.
6. Azis, A. A. (2018). The Concept of Civil Society and Its Significance on Development Practice. *Jurnal Transformasi Global*, 2018, Vol 2, No 2.
7. Baturina, D. (2015). Pogled prema Europskoj uniji civilnog društva: civilno društvo u kontekstu europeizacije. *Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave*, 15(4), 935-954.
8. Bedeniković, I. (2017). (Ne) zaposlenost mladih i NEET populacija u Hrvatskoj. *Mali Levijatan: studentski časopis za politologiju*, 4(1), 75-90.
9. Berger, P. L. (2014). *The Many Altars of Modernity: Toward a Paradigm for Religion in a Pluralist Age*. Berlin: De Gruyter.
10. Bilić, N., & Jukić, M. (2014). Nezaposlenost mladih—ekonomski, politički i socijalni problem s dalekosežnim posljedicama za cjelokupno društvo. *Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta JJ Strossmayera u Osijeku*, 30(2), 485-505.
11. Blakemore, S.-J. (2019). *Inventing ourselves: The secret life of the teenage brain*. PublicAffairs.
12. Bovan, K., Širinić, D. (2016). (Ne)demokratski stavovi maturanata u Hrvatskoj: prisutnost i odrednice. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, 73-91.
13. Brown, P. (2020). The impact of adult perceptions on youth participation. *Journal of Youth Development*, 17(1), 45–62.

14. Buković, N., Miošić, N. (2012) S kim i kako lokalne vlasti surađuju? Izvještaj o istraživanju kvalitete i transparentnosti suradnje lokalnih vlasti i civilnog društva u Hrvatskoj, Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva.
15. Bužinkić, E. (2010). Zakon o savjetima mladih u praksi, Mreža mladih Hrvatske.
16. Bužinkić, E., Čulum, B., Horvat, M. i Kovačić, M. (2015). Youth Work in Croatia: Collecting Pieces for a Mosaic. *Child & Youth services*, 36(1), 30-55. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
17. Clark, P. (2021). Nonprofit collaboration: Enhancing impact through shared spaces. *Journal of Community Development*, 45(3), 235–250.
18. Cooper, R. (2018). What is Civil Society, its role and value in 2018? Birmingham: University of Birmingham.
19. Crowley, D. (n.d.). Summary of youth engagement strategy. Woburn, MA: Social Capital, Inc.
20. Čulum, B., Gvozdanić, A. i Baketa, N. (2016), Politička znanja maturanata i značajnost odrednica koje ih oblikuju. U Kovačić, M. i Horvat M. (Ur.) *Od podanika do građana: razvoj građanske kompetencije mladih*, 31-50. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
21. Davies, B., & Merton, R. (2020). Youth worker motivation and its impact on youth engagement. *Journal of Youth Studies*, 23(2), 155–172.
22. Della Porta, D. and Diani, M. (2011) 'Social Movements' in: M. Edwards (ed) *The Oxford Handbook of Civil Society*. New York: Oxford University Press.
23. Diller, E. C. (2001). Citizens in service: The challenge of delivering civic engagement training to national service programs. Washington, DC: Corporation for National and Community Service.
24. Erasmus+. (2020). *Opportunities for youth empowerment through networking*. <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/opportunities-youth>
25. Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. W. W. Norton & Company.
26. European Youth Forum. (2021). *Connecting youth across borders*. <https://www.youthforum.org/news/connecting-youth-across-borders>
27. Europska komisija. (2023). *Digital skills and jobs*.
28. Europska komisija. (2023). *Youth and sports*.
29. Garcia, L., & Davis, L. (2019). Youth marginalization: The consequences of being underestimated. *Social Issues Review*, 34(2), 123–139.

30. Garcia, L., & Weiss, R. (2020). The power of positive organizational culture in nonprofits. *Journal of Social Organizations*, 15(2), 178–195.
31. Gvozdanović, A., Ilišin, V., Adamović, M., Potočnik, D., Baketa, N., & Kovačić, M. (2019). Istraživanje mladih u Hrvatskoj 2018./2019.
32. Harvard Business Review. (2022). How networking can help you succeed. *Harvard Business Review*. <https://hbr.org/2022/02/how-networking-can-help-you-succeed>
33. Hollister, R. (2002). Lives of active citizenship. Inaugural talk, John DiBiaggio Chair in Citizenship and Public Service, Tufts University.
34. Ilišin, V. (2014), Studenti i politika: pragmatizam bez iluzija. U Ilišin, V. (Ur.) Sociološki portret hrvatskih studenata, 221-287. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
35. Ilišin, V., Spajić Vrkaš, V. (2017). *Generacija osujećenih: mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća* (No. 40). Institut za društvena istraživanja.
36. Institut za istraživanje mladih. (2023). *Cultural participation and youth development*.
37. Institut za istraživanje mladih. (2023). *Youth advocacy for social justice*.
38. Istra. Legendfest. Pristupljeno 10.05.2024. sa: <https://www.istra.hr/hr/destinacije/pazin/dogadjanja/19038>
39. Jezard, A. (2018). Who and what is ‘civil society?’ World Economic Forum Agenda. Pristupljeno 09.05.2024. sa: <https://www.weforum.org/agenda/2018/04/what-is-civilsociety/>
40. Johnson, L. (2019). Recognition and motivation of youth workers in nonprofit organizations. *Youth Work Journal*, 18(3), 97–110.
41. Jones, T., & Brown, A. (2020). The role of infrastructure in nonprofit sustainability. *Nonprofit Management Review*, 32(2), 112–130.
42. LinkedIn. (2023). *The power of networking in career growth*. <https://www.linkedin.com/pulse/power-networking-career-growth>
43. Kleibl, T., Munck, R. (2017). Civil society in Mozambique: NGOs, religion, politics and witchcraft, *Third World Quarterly*, 38:1, 203-218.
44. Kovačić, M. (2019). Uključivanje mladih u donošenje odluka u Hrvatskoj i EU: ubleha koja (i dalje) traži realizaciju.

45. Kovačić, M., Horvat, M. (2017). Od podanika do građana: razvoj građanske kompetencije mladih. *Sociologija i prostor*, 55, 207 (1): 154-158. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
46. Kreienkamp, J. (2017). Responding to the Global Crackdown on Civil Society. Policy Brief, Global Governance Unit, UCL. Pristupljeno 08.05.2024. sa: <https://www.ucl.ac.uk/globalgovernance/sites/global-governance/files/policy-brief-civilsociety.pdf>
47. Mladenović, I., & Urošević, M. (2021). Civilno društvo. *Pojmovnik angažmana*.
48. Mladenović, I., & Bešlin, M. (2021). Politički angažman. *Pojmovnik angažmana*.
49. Mondak, J. J., Hibbing, M. V., Canache, D., Seligson, M. A., & Anderson, M. R. (2010). Personality and civic engagement: An integrative framework for the study of trait effects on political behavior. *American Political Science Review*, 104(1), 85-110.
50. Nguyen, A. (2021). Youth inclusion in decision-making: Breaking the cycle of disregard. *Journal of Adolescent Participation*, 12(3), 200–218.
51. Nguyen, D., & Stewart, K. (2019). Building sustainable engagement: The role of supportive environments in nonprofit organizations. *Nonprofit Leadership Quarterly*, 24(1), 95–108.
52. OECD. (2021). *Youth empowerment and decision-making: OECD programmes and initiatives*. <https://www.oecd.org/youth/youth-empowerment-and-decision-making>
53. Pew Research Center. (2022). *Teens, social media & technology*.
54. Obadić, A. (2017). Nezaposlenost mladih i usklađenost obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada. *Ekonomska misao i praksa*, (1), 129-150.
55. Pazin. (2023). Lokalni program za mlade Grada Pazina 2023. – 2027. 2023.
56. Putnam, R. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
57. Reyna, V. F., & Farley, F. (2006). Risk and rationality in adolescent decision making: Implications for theory, practice, and public policy. *Psychological Science in the Public Interest*, 7(1), 1–44. <https://doi.org/10.1111/j.1529-1006.2006.00026.x>
58. Ronan, B. (2004). (Testimony at the White House Conference on Aging Public Forum on Civic Engagement in an Older America, Phoenix, Arizona, February 25, 2004.

59. Ronan, B. (2011). *The Civic Spectrum: How Students become Engaged Citizens*. Dayton, OH: Kettering Foundation.
60. Schwartz, B. (2004). *The paradox of choice: Why more is less*. Harper Perennial.
61. Smith, R. (2019). Civic engagement and the need for organizational space. *Civil Society Journal*, 29(4), 297–310.
62. Smith, T., & Taylor, P. (2021). Staff retention and motivation in youth-focused nonprofits. *Journal of Community Development*, 46(1), 50–65.
63. Spajić-Vrkaš, V., Horvat, M. (2016). Participativna demokracija, učenje za aktivno građanstvo i školska kultura. U: Kovačić, M. i Horvat, M. (ur.) *Od podanika do građana: razvoj građanske kompetencije mladih*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i GONG, 111-151.
64. Steinberg, L. (2014). *Age of opportunity: Lessons from the new science of adolescence*. Houghton Mifflin Harcourt.
65. Svjetska zdravstvena organizacija. (2022). *Adolescent mental health*.
66. Šalaj, B. Kakvu Europsku uniju ostavljamo mladima? Populizam, elitizam i liberalna demokracija // *Odredište EU: budućnost mladih u Hrvatskoj / Čepo, Dario (ur.)*. Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, 2019. str. 13-20.
67. Taylor, J. (2021). Engagement and retention in volunteer-based organizations: The influence of positive environments. *Journal of Volunteer Studies*, 33(4), 301–315.
68. Taylor, M. (2011). *Public Policy in the Community*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
69. Tomić-Koludrović, I. (2007). Društveni angažman hrvatskih građana i građanki kao indikator društvenog kapitala. *Acta Iadertina*, 4(1), 0-0.
70. Tukara Komljenović, J., Orešković, K. (2022). Analiza postojećih praksi i djelovanja centara za mlade u Republici Hrvatskoj. *Mreža mladih Hrvatske*, Zagreb.
71. Ujedinjeni narodi. (2022). *Youth and climate change*.
72. Ujedinjeni narodi. (2022). *Youth and community development*.
73. Van Benschoten, E. (2001). Civic engagement for people of all ages through national service. Unpublished manuscript.
74. VanDyck, C., K. (2017). *Concept and definition of civil society sustainability*. Washington DC: Centre for Strategic and International Studies. Pristupljeno 10.05.2024. sa:

https://csisprod.s3.amazonaws.com/s3fspublic/publication/170630_VanDyck_CivilSocietySustainability_Web.pdf?QfxMIeHr9U8aeV1kOjFo.FBTsLG76HPX

75. Van Stekelenburg, J., & Klandermans, B. (2013). The social psychology of protest. *Current Sociology*, 61(5-6), 886-905.

76. Vukić, A., Perić Kaselj, M., & Škiljan, F. (2023). Znanje o društvenom prostoru—motivi i namjere mladih za migriranje unutar Europske unije. *Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja*, 61(1 (226)), 223-247.

77. Warren M.E. (2008). Citizen representatives. In M.E. Warren and H. Pearse (eds), *Designing Deliberative Democracy: The British Columbia Citizens' Assembly* (pp. 50–69). Cambridge: Cambridge University Press.

78. Wilkenfeld B. (2009). Does context matter? How the family, peer, school, and neighborhood contexts relate to adolescents' civic engagement (Working Paper 64). Medford, MA: Center for Information and Research on Civic Learning and Engagement.

79. Wilkenfeld, B., Lauckhardt, J., & Torney-Purta, J. (2010). The relation between developmental theory and measures of civic engagement in research on adolescents. *Handbook of research on civic engagement in youth*, 193-219.

80. World Bank. (2018). Migration and Remittances: Recent Developments and Outlook. Migration and Development Brief 29, April 2018, Pristupljeno 10.05.2024. sa: <https://www.knomad.org/sites/default/files/2018-04/Migration%20and%20Development%20Brief%2029.pdf>

81. World Economic Forum (2013). The Future Role of Civil Society. World Economic Forum in collaboration with KPMG International. Pristupljeno 08.05.2024. sa: http://www3.weforum.org/docs/WEF_FutureRoleCivilSociety_Report_2013.pdf

82. Zakon o savjetima mladih. NN 41/14, 83/23. Pristupljeno 08.05.2024. sa: <https://www.zakon.hr/z/716/Zakon-o-savjetima-mladih>

13. PRILOZI

13.1. Prilog 1. Protokol za fokus grupu

1. Kako bi u nekoliko riječi opisali mlade na području grada Pazina? Kada biste morali raditi neku osobnu kartu mladih Pazinštine s njihovih nekoliko ključnih karakteristika, koje biste karakteristike istaknuli? Kakvi su MLADI na području grada Pazina? Što ih karakterizira?
2. Što za tebe predstavljaju MLADI? Što predstavljaju MLADI za grad Pazin?
3. Koje su najvažnija područja za MLADE grada Pazina? Koje teme ih najviše interesiraju?
4. Gdje se sve MLADI mogu civilno angažirati?
5. Koja je važnost civilnog angažmana MLADIH za zajednicu, koji je njihov doprinos?
6. Koje vrste suradnje imate s lokalnim vlastima ili drugim organizacijama u civilnom angažmanu mladih?
7. Jesu li MLADI na području grada Pazina politički aktivni?
8. Što mlade motivira na članstvo u udrugama?
9. Kako procjenjujete(kao udruga, youthworker) vašu uspješnost u motivaciji mladih na civilni angažman? Kako procjenjujete vaš direktan doprinos njihovom angažmanu u udruzi i izvan nje?
10. Kako možete potaknuti druge mlade da se uključe u civilni angažman odnosno aktivnosti? Kako ih osnažujete?
11. Koji su izazovi s kojima se mladi susreću u civilnom angažmanu?
12. Definirajte izazove u radu s mladima na području grada Pazina.
13. Koliko su prema vašem mišljenju, građani grada Pazina otvoreni prema mladima i njihovom civilnom angažmanu? Imate li možda nekih neugodnih iskustva s predrasudama prema civilnom angažmanu mladih? Možete li nam reći nešto više o tim

- iskustvima? Jesu li se mladi koji su u vašoj organizaciji i sami susreli s nekim od tih predrasuda? Ako da, kako se oni, prema vašem mišljenju, nose s tim predrasudama?
14. Imaju li vaši MLADI dovoljno podrške kad se odluče civilno angažirati? Podržavaju li ih jedinice lokane samouprave i na koji način? Kako ih vi kao youthworker podržavate na tom putu?
15. Živimo u društvu brzih promjena, živimo u polikriznom društvu i sve se te krize na različite načine reflektiraju i na mlade - kako vaša organizacija pristupa promišljanju, moguće i redizjanu vaših aktivnosti, na koji način uzimate u obzir promjene koje se događaju u lokalnoj zajednici i društvu?
16. Koje su vaše dugoročne vizije ili ciljevi u vezi s civilnim angažmanom mladih?